

W. D. Kane

Spence - 100 July 1900
W. D. Kane
100 July 1900
W. D. Kane
W. D. Kane

891. 99

0-79

13 APR 2011
Բ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Պ. ԶԱՐԴԱՐՆԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

ԵՐ. ՕՏԵԱՆ ԵՒ ՄԻ... ԿԻՒՐՃԵԱՆ

ՖՐԱՆՔՈ-ԹՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Կ Ա Մ

ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

(ՊՈԼՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 3 ԱՐՄՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1923

Տպագր. Մ. ՏԵՐ-ՍԱՀԱԿՅԱՆ
ՊՈԼԻՍ

891.99

0-79

Բ. ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ, Պ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

891.99

0-79

ԵՐ. ՕՏԵԱՆ ԵՒ ՄԻՔ. ԿԻՒՐՃԵԱՆ

պ.

ՖՐԱՆՔՕ-ԹՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Կ Ա Մ

ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

(ՊՈԼՍԱԿԱՆ ԿԵՍՆԵՐԷ)

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 3 ԱՐԱՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1923

Տպագր. Մ. ՏԵՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅԵ. - 0
18-1

1001
4686

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԱՐԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԱՐԱՆ
7/31 1922
Պ. ՍՏԱՍԻՍԻԱՆ

Ա Ն Ձ Ե Ր Ը

ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ.—Չարշըր վաճառական

ԵԻՓԻՄԷ.—Արթին աղայի կինը

ՌՕԶ.— » » աղջիկը

ՏՕՔԹ. ՇԱԻԱՐՇ.—Բժիշկ

ԱԳՐԻՊԱՍ ԱՂԱ.—Արթին աղայի բարեկամը

ԳԱՌՆԻԿ ԱՂԱ.—Եւփիմէի եղբայրը

ՏԻՐԱՆ.—Խմբագիր

ԼԵԻՈՆ.—Փաստաբան

ՎԱՀԱՆ.—Դասաւոր

ՌՕՍՏՈՎ.—Ռուսահայ մը

ՆԻԿՈՂՈՍ ԱՂԱՅ.—

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ ՄԸ.—

ՍԻՍԱԿ.—Ծառայ

Սոյն բաւերախաղի ներկայացման իրաւունքը վերապահուած է հեղինակներուն որոնց պէսքէ գիմել պայմաններու մասին:

Ա. ԱՐԱՐՈՒԱԾ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Տեսարանը կը ներկայացնէ Արթին աղայի տան հիւրասենեակը. աջ ու ձախ եւ մեջքեղէն դուռներ, մեջքեղի դռան բով սեղան մը որուն վրայ ջուրի սրուակ, գաւաթ մը, զանգակ եւ ֆանի մը հոտի շիշեր կան: Բեմին ձախ կողմը քիկնաթոռ մը եւ աջ կողմը արձուներ:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ.—ԵԻՓԻՄԷ

ԵԻՓ.—Հազար անգամ ըսած եմ քեզի որ մարդու առջեւ ինծի էփթիկ չըսես, իմ անունս եւփիմէ է եւփիմէ... քսան տարի կ'ըլլայ կոր կարգուելնիս, դեռ այս կէտը չկրցանք հասկցնել քեզի... նորէն քիչ մը առաջ հիւրերու առջեւ էփթիկ ըսիր. ամօթէս գետնին տակը անցայ:

ԱՐԹ.—Ես ալ քեզի միլիոն անգամ ըսած եմ քի ինծի միւսիւ Բասթալ չըսես մարդու առջեւ. իմ անունս Արթին է պէ Արթին... տուն նասը՞լ սա քսան տարուան կիւզէլիմ Արթինը Բասթալ ըրիր հէ՞... ան չէ ամա հոգիդ սիրես սա Բասթալն ալ ո՛րտեղէն հանեցիր. իմ կիտցածս Բասթալ տէյի բայլաջօին կ'ըսեն:

ԵԻՓ.—Մ'ըսեր այդպէս վրադ կը խնդան. Բասթալը գաղղիներէն է Յարութիւնի՛ն, Արթաբի՛ն, Արթինի՛ն ալաֆրանկան է:

ԱՐԹ.—Անունին ալաֆրանկան կ'ըլլայ մի պէ... անունը անուն է վէսէլամ... սաաթ է ասիկա չնէմի թարիխ... իմ հօրս մօրս տըրած անունը տո՛ւն եղար փոխող պէ կնիկ...

ԵԻՓ.—Ո՛հ ինչ տգեղ բացատրութիւն, վույ շիտակը կ'ամընամ կոր կնիկդ ըլլալու. քանի անգամ ըսած եմ որ ատանկ պէյով քայով չի խօսիս հետս, մարդու առջեւ ալ կ'ընես կոր վրաս տաք տաք ըրտինք կ'իջնայ կոր:

ԱՐԹ.— Էյ սա, պէ կընիկին ալափրանկան ի՞նչ է... ըսէ տէ սորվիր:

ԵԻՓ.— Պէ կընիկին ալափրանկան՝ տիկին է:

ԱՐԹ.— Աֆ էս ըրեր էֆթիկ հանըմ, ես 45 տարեկան մազս մօրուքս ճերմակցած մարդ եմ, ասանկ եկեր եմ ա-սանկ պիտի երթամ. էս ալափրանկային խաթերը համար նէ զանցաս կրնամ փոխել նէ ալ լեզուս... հիմա բու ալափ-րանկայիդ թախ օրթատելը...

ԵԻՓ.— (Աղաղակ մը արձակելով ու ակամջները գոցելով քիկնարուին վրայ կ'իյնայ) Ա՛հ չիմանամ չիմանամ:

ԱՐԹ.— Կէնէ սընըրները պունց (պօռալով) Վարդուկ, եկուր նայէ տուտուդ ի՞նչ կ'ըլլայ կոր:

ԵԻՓ.— Ա՛հ, ա՛հ, սիրտս... բաներ մը կ'ըլլամ կոր... Ռօզ ըսէ՝ Ռօզ, Վարդուկը ի՞նչ է. աղջիկս պարտիզակցի սպասուհի՝ է...

ԱՐԹ.— Հիմակ Ռօզիդ ալ քեզի ալ...

ՏԵՍԻՍԻ.

ՆՈՅՆՔ—ՌՕԶ

ՌՕԶ.— (Վազելով կը մտնէ) Ի՞նչ կայ, ի՞նչ եղաւ դարձեալ... ի՞նչ կայ տէր Աստուած (մօրը բովը կ'երթայ):

ԵԻՓ.— Ա՛խ Ռօզս. այս հայրդ զիս գերեզման պիտի իջեցնէ... ա՛խ կը մարիմ կոր, սեղանիս վրայէն հոտի սրուակ մը բեր...

ՌՕԶ.— (Դուռսէն իսկոյն սրուակը բերելով հոսուրսալ կուտայ ու յետոյ հօրը), Հայր, նորէն ի՞նչ եղաւ:

ԱՐԹ.— Ի՞նչ պիտի ըլլայ պան մըն ալ չեղաւ... պէլքի ալափրանկային նամուսին տպանք... կիտէսքի սա կետնին տակը անցնելիք ալափրանկան ամուսնային տղան է...

ՌՕԶ.— (Խնդալով) Դարձեալ Եւփիմէի Բասթալի կռիւ է...

ԵԻՓ.— (Ինքզինքը ժողվելով) Կը ներեմ իրեն աղջիկս կը ներեմ, որովհետեւ...

ԱՐԹ.— Կը ներեմ մի... եւտիյի խալթա պաք, ի՞նչ մեղք կործեցինք քի կը ներես կոր:

ԵԻՓ.— Կ'աղաչեմ Բասթալ ալ քիչ մը մեղքցիր կնիկդ. նո-րէն մի սկսիր:

ԱՐԹ.— Կինէ՞մի Բասթալ... հիմա ալ օրհնեալ բերանս պիտի բանամ... պէ պապամ քեզի հազար անգամ ըսինքքի իմ անունս Արթին է, Բասթալ բայաջօին կ'ըզեն. մենք հոս բան-տօմինա չենք խաղար կոր... Աստուած վկայ ինծի անանկ կուգայ կոր քի երթամ նորէն մկրտուիմ, անանկ անուն մը առնեմ քի ալափրանկա չունենայ, ատ ալափրանկան իճատ ընողին ալ, Պոլիս մտցնողին ալ... Դ՛ւր տեղէն ալ կրնաց էկաւ փէհլիվան եախըսիյի պէս մեզի փակաւ... պէ պա-պամ ես Եէնի իսաբուցի եմ. դպրատուն կացած մարդ չեմ, դպրոց օլարախ մեր գեղին խումուլսը տեսած եմ. տասը տարեկան էի չարշի ելայ, մահտեսի հաճի Տարսապիչ աղային քով հինգ տարի աշակերտութիւն ըրի, իմ թէրպիչէս հոն ա-ռած եմ. իմին թէֆթէրներս խասային թօփերն էին, ճէտվէլ գրիչս ալ էնտագէն իլէ մախասը... տունէն չարշի՝ չարշիէն տուն... ես անանկ ալափրանկային սէմթը ոտք կոխած մարդ չեմ... ինծի մինչեւ կարգուած օրս Արթին աղա կ'ըսէին, հօրս մօրս լեզուովը կը խօսէի, մէկը պան մը չէր ըսեր, կրուբաուր մօրս լեզուովը կը խօսէի, մէկը պան մը չէր ըսեր, կրուբաուր ժամէն դուրս լսած չունէինք, անանկ գէվգէր՝ չըթ գրըրլորմ՝ նոր մօտա հէրիֆներու հետ ասլա բարեւ ասծուբարին ըրած չունէի... իրինկունը խանութը կոցելուս պէս շիպ շիտակ տուն կ'երթայի, կալօշ բօթինս կը հանէի, բապուճներս օտքս կ'ան-ցունէի, կէճէլիկս կը հագնէի, սէտիրին վրայ եան կուգայի, տիւզին հարուրնոց անարատ շիշէն բովիկս... օ՛խ պապամ կէլ բէյթիմ կէլ... (Երկուքն ալ կ'եղեն) աղւոր աղւոր կը խմէի, կերակուրս կ'ուտէի, սաաթը իրեր եղաւ մի, ալ Ար-թին աղան եօղանին տակը փնտռելու էր, առտուն շա-ֆախին աչքս կը պանայի, սուրբ Աստուած տուն ինծի օգ-նական ըսելով խաչս կը հանէի, հայտէ նորէն չարշի: Մենք ասանկ մեծցած, ասանկ ապրած, տէտէտէն անատան՝ պա-պատան ասանկ տեսած ենք, ալափրանկան էրածնուս մէջը պիլէ տեսած չունինք. քեզ առինք հասկցանք, ճանչցանք, բարով խերով չճանչնայինք. խախբութիւն մըն է փրթաւ, նայիս ալ Արթինը Բասթալ եղաւ, քիւլպաստըն բօթօլէթ ե-ղաւ, էֆթիկը Եւփիմէ եղաւ, ջօրպան ապուր եղաւ. խախ-

վէն սուրճ եղաւ, կէճէլիկը՝ բապուճը պարիթ եղաւ, օտուր-
նիս ալ նասըր եղաւ. տիւզ ռախին՝ քօնեաք շաւթուէօղի
փոխուեցաւ, լեզունիս կըռաքարէն պոնուեցաւ. մեր կեանքն
ալ հառամ եղաւ... քսան տարի է դպրոց կալու պէս ա-
մէն իրիկուն առն կուգանք տահա սա ալափրանկային տիւ-
լօման չկրցինք առնել... ամէն օր շան քարոճ, դա՛ս, նասի-
հա՛թ, ջախ ջըխըշ... պան գործ չունինք մարդու մէջ նստի՛լ
ելլա՛լ խօրաթել կը սորվինք կոր. սանքիմ մենք հայրման ենք,
մարդ չենք տեսներ, լեռը ապրեր ենք, մարդու առջև սանկ
նստէ տանկ մի նստիր, սա պիչիմ պերանդ պաց, սա ձեւով
գոցէ՛, օտքը օտքիդ վրայ մի դնէր. մատդ քիթդ մի խօթեր,
ծանսըզ ծոնսըզ խմջէ, կրնաս նէ հիշ մի խմջեր տէ խլիկն-
քըդ կլլէ... թուքնել, հազալ, էսէմիշ ընել, փոնգտալ եասալս
է եղեր... բօթինը թող մէնկէնէի պէս օտրդ սիմէ, նասրը-
ներուդ ցաւէն հոգիդ պերանդ թող կայ, ծան հանելու չես,
չարչըրուելու ես եղեր, ջիւնքի միսափրիններուն քով բօթին
հանելը ատէթա ալափրանկան խաչը հանել է եղեր... ջուրը
կուռթ կուռթ խըմելու չէ եղեր, ջաթալը սանկ պոնելու է
եղեր, ջօրպային վրայ փչելու չէ եղեր, գէրէ ինչ խըտար պե-
րանդ շատ խաշինէ անխըտար բիշկին ալափրանկա կըլլաս
եղեր... անանկ չէ՞ էփթիկ հանրմ... մեղայ մեղայ տիկին եւ-
փիմէ... թէգալի՞ մը ունէի ան ալ ալափրանկային խուռպան
կընաց, ծառքէս առիք, վախթով պապատան գալմա ուշախ
մը ունէի, աստուածալախ, մազլըմ, խօսմուռուք մարդ...
իրաւ քիչ մը ցնդած էր, սօլ ալանջը քիչ մը ծանր էր, սաղ
աչքը քէօր չէր ամմա չէր տեսնար, մէկ օտքն ալ քիչ մը կէ-
տինը կը քսուէր, ամա հիչ չենէ իրարու լեզուէ կը հասկնա-
լինք եա... մեր մատաման չհաւնեցաւ, գործին չեկաւ համ-
բայ տուաւ, հայեվար չիյտէ եղեր... տեղը դպրոցէն նոր ե-
լած տիպլօմալը տըղայ մը պերաւ քի, սպասաւորութիւն ը-
նելու տեղ պատուելութիւն կ'ընէ կոր. տունին մենձ աղան
է եղեր, մեր կնիկը պարոն կը կանչէ կոր. հետը կըռաքաւ
չխօսիսնէ քիպրիթ մը պիլէ չպերեր. ամա ի՛նչ է, թէմիզ հա-
յերէն կիտէ եղեր, ամա թէմիզ ճուր մը պերել չիյտէ... հէլ-

պէթտէ... ըսածներս սո՛ւտ են... հախ չունի՞մ մի... հայերէ-
նին թէմիզը աղտոտը կ'ըլլա՞յ, շապի՛կ է մի չէնէ մի թէն-
հիրէ... մարդ Աստուծոյ պապանձեր մնացեր էք... առաջ-
ները պիւթիւն հինաւուրց բարեկամներս, չարշըր ահպապ-
ներս կուգային կ'երթային մեզի. շէնք շընորհք կը նստէինք,
կը խօրաթուէինք, սկամալի կը խաղայինք, կօնջինայ կը խա-
ղայինք, քիթինէ կը խաղայինք, օթուգալի կը խաղայինք,
վախիթ էր կ'անցնէր, սա մեր եւփիմէ օլաճախը անանկ հի-
յէթ մը բրաւ, անանկ թէրթիպ մը պըռնեց, անխըտար կը-
ռաքաւ խօսեցաւ, անխըտար «թիկնաթոռին վրայ բազմե-
ցէք, որպիսութիւննիդ ի՛նչպէս է, ներողութիւննիդ կը խընդ-
րեմ, բայց մայց՝ դուք մուք՝ սակայն որովհետեւ քանզի՛ սի-
րելի պարոն, տիկին» ըսաւ քի գալալըները եաղըմիշ եղած
ենք պաշխա տուռ չալեցինք ըսելով ոտքնին կտրեցին մեր
տունէն... հիմակ նայիս նատիտէ հէրիֆներ, էն էթթիյարը
էռսունը անցուկ չէ, դրպոցէն նոր ելած թախըմմը զիւպպէ-
ներ, քալիքաթուրա խըյափէթիլի սիւրիւմը հաքիթաներ, որը
մէհէնտիս է եղեր, որը տոթթոր է եղեր, որը դազէ-
թաճի է եղեր, որը ալօքաթ է եղեր, որը միրաս էտի է
եղեր: Ամէնքը քով քովի պէրէստէ սրխմաննէ մէջէն շէնք շը-
նորհք չարշըր մը չելար... հալաօզ պիչիմի շաքխաներ, խու-
նիի պէս բօթիններ օտուրնին, խազըխի պէս եախաներ, գայք
կիտէլիմ պըյըխներ, մօրուքնին ըսես՝ ջաթալը կայ, քէփճէն
կայ, էլիւազէն կայ, ջալը սիւփիւրկէսին կայ, բանթօլոնին
ըսես եախըյի պէս միսերնուն փակած, վրանին աճալ աճա-
լիպ հոտեր, մարդուն քիթին դուռը կ'իյնայ. կընիկվարի մար-
դեր, գայիփ զիւլիփ, ծառվընին սրխմելու ըլլաս նէ կը վախ-
նաս քի կրտորը ծառքդ պիտի մնայ. երկու խաթ ըլլաննէ
կիտէսքի ջըթ տէյի բըրթին պիտի. ամա ի՛նչ է, ուսումնա-
կան են եղեր, գօլէճ կացած են եղեր, տիւրլօմա ունին եղեր,
փրանկսըսճա կիտեն եղեր, կը կարդան կը գրեն եղեր...
գար... գար... գարմացեալ են եղեր... մեղայ մեղայ գարգաց-
եալ... անանկ չէ՞... նայէ ճուղապ կուտաք, պապանձումն
Ջաքարիայի էք եղեր, չը խօսիք նայինք... վայ շունշանորդի-
ներ վայ... մենք ալ էջու պէս շան քարոզ կը կարդանք կոր
երկու սաաթ է. մեղք նէփէսիս պէ, ճօշմիշ ալ եղեր էի, է-
քէյի ալ աղէկ խօսեցայ մեղք...

ՏԵՍԻՍ Դ.

ԱՐԹԻՆ — ԵԻՓԻՄԷ

ԵԻՓ.— Բանախօսութիւննիդ լմնցա՞ւ... կրնանք մտնել:

ԱՐԹ.— Նասը՛լ գործիդ չեկած պաները մտիկ չես ընել հէ. հոս ըլլայիր տէ մտիկ ընէիր, նասը՛լ ալափրանկայիդ խնրը անիծեցի...

ԵԻՓ.— Դուն ո՛վ, ալափրանկան պերանը առնողը ով...

ԱՐԹ.— Պերանս չէ օտքիս տակը պիլէ կ'առնեմ:

ԵԻՓ.— Աման չարշըլը դուն ալ, արդէն խնթը ես եմ որ պարապ տեղը չունչ կը հատցնեմ, մեղք որ ինծի պէս զարգացած կին մը ունիս եւ ատանկ անճոռնի գաղափարներու կը ծառայես:

ԱՐԹ.— Ծառայ մ'մ մի... էյ թամամ բայլաջօ էինք չէր օգտեր կոր հիմա ալ ուշախ եղանք... շնորհակալ եմ...

ԵԻՓ.— Չհասկցար, կեցիր բացատրեմ... բանի մը, գաղափարի մը ծառայել հայերէն կը նշանանակէ... սա ինչպէս ըսեմ... օրինակի համար:

ԱՐԹ.— Չըսես նէ ալ կ'ըլլայ դաս տալու մ'եղար կէնէ...

ԵԻՓ.— Այսինքն երբոր սա... հիմայ նայէ... ենթադրենք թէ ըսել կ'ուզես որ... աման ես ալ ի՞նչ եմ եղեր, խելքս գլուխս չէ, բոլոր գիտցածս փախաւ... կեցիր պարոն Սիսակը կանչեմ բացատրէ քեզի: (զանգակը կը հնչեցնէ)

ԱՐԹ.— Ոտքդ պագնեմ ինչ կ'ընես կոր, վազ անցանք:

ՏԵՍԻՍ Դ.

ՆՈՅՆՔ — ՍԻՍԱԿ

ՍԻՍ.— (Խոնարհութեամբ) Ի՞նչ կը հրամայեն իմ տէրս եւ տիկինս:

ԱՐԹ.— Ի՞նչ խաթ կ'ուտէ կոր պէ... գարըյատա օրթաք չըգտը... կրոարառին խաթերը համար ա՞ս ալ կըլլուէ...

ԵԻՓ.— Պ. Սիսակ, միսիւ Բասթալին օացատրեցէք թէ ծառայել ի՞նչ կը նշանակէ:

ՍԻՍ.— Ծառայել, ներգործական կանոնաւոր բայ, առաջին լծորդութիւն, սահմանական ներկայ... կը ծառայեմ (Եւայլն) անկատար կը ծառայէի (Եւայլն):

ԱՐԹ.— Սուս եղիր պէ, հասկցանք, ամենքս ալ ծառանք, ես ալ ծառայ եմ, դուն ալ ծառայ ես, ան ալ ծառայ է. եկուր նայէ քի օրթան գործ տեսնող չիկայ. ո՞ւր է քու ծառայելդ. նայէ՛ կետինը խառըլ մը թօզ կայ, ատոնք թէ-միզցու քի ծառայելդ հասկնամ, աֆի կ'ընես աս դասն ալ ես քեզի տուած ըլլամ... հիմակ ձգենք սա պօշ լախըռտըները, ցորեկին ի՞նչ պիտի ուտենք ըսէ նայինք:

ՍԻՍ.— Այս ցերեկ պիտի ուտէ՛ք, տապկած վահանածուկ, հորթի միսով արգանակ, կանկառի կոխածոյ եւ տանձանուշ: (Դուրս կ'ելլէ)

ԱՐԹ.— (Բերանը սրբելու պէս բնելով) Եւ փառք յաւիտեանս յաւիտենից ամէն... ծօ մենք ասխրտար կրօաբառ կերակուր ուտելու ըլլանք նէ վարդապետ կ'ըլլանք ծօ վարդապետ... սրվոնց հայեվարը քիչ մը հիմմէթ ընէիր, Աստուածդ սիրես սրկէ պան մը հասկցար նէ ինծի ալ ըսէ:

ԵԻՓ.— Աստուած իմ ի՞նչ գլուխ, կարգուելէս ի վեր հայերէն կը խօսիմ, դեռ բան մը չսորվեցաւ... ինծի նայէ Արթին աղա...

ԱՐԹ.— Փառք քեզ տէր հէյլէ ով ըլլալս հասկցայ:

ԵԻՓ.— Իրա՛ւ բան մը չհասկցար. Սիսակին շսածններէն... վահանածուկը չիյտնօ ինչ է...

ԱՐԹ.— Վահանը աղքօրս տղան է, պոչի ծուկը ի՞նչ է...

ԵԻՓ.— Սա դուք ուր է խալխան կ'ըսէք նէ...

ԱՐԹ.— Աս մէկ... սա ետեւէն օրթի միսով Արմենակ էր ի՞նչ էր...

ԵԻՓ.— Օրթ չէ՛ հորթ է, արմենակ չէ արգանակ է...

ԱՐԹ.— Էյ հիմա հասկցայ իշթէ:

ԵԻՓ.— Այսինքն տանայի միսով... ո՞հ ի՞նչ կոշտ բառ... խաշլամա:

ԱՐԹ.— Հա շէօյլէ...

ԵԻՓ.— Էյ կանկառի կոխածոն ալ չհասկցա՛ր...

ԱՐԹ.—Է՛ անիկա քիչ մը ջախմիշ ըրի. կա՛նկ. իշթէ կը-
լոխին չե՛ն ըսեր, խուզիի կըլտի ըլլալու է. ամա կոխածոն
շաշըթմիշ կ'ընէ կոր:

ԵԻՓ.—(Խնդալով) Էնկինառի պաստը է:

ԱՐԹ.—Հէյ կիտի զավալը Էնկինար պաստըսի հէյ, ատ
ի՛նչ խըյաթէթի խոթեր են քեզի. էյ սա ծարինը ի՛նչ էր...

ԵԻՓ.—Արմուտի քոմբութօ...

ԱՐԹ.—Հա՛ տեսա՛ր մի եա, խալխանի թավա՛, Էնկի-
նառ պաստըսի՛, խաշլամա՛, արմուտի քոմբութօ, իշթէ ա-
սոնք իշթահ պացող պաներ են, չըլար պէ չըլար, ատանկ
Վահանի ծուկ՝ Արմենակ Հայկանուշ ֆիլան ֆալան տէյի
պաներ մը ուտեմ նէ սինմիշ չըլար, պողազս կը կենայ կոր
վէսսէլամ:

ԵԻՓ.—Ասոնք պարապ խօսքեր են, քիչ մ'ալ լուրջ բա-
նըրու վրայ խօսինք, գիտես այոք հիւր մը պիտի ունենանք:

ԱՐԹ.—Կէնէ ո՞վ է...

ԵԻՓ.—Սուս եղիր խըյախ մէկը, Բարիզէն նոր եկեր է.
տօթթօռութեան տիպլօմա ունի, շատ ուսումնական է եղեր,
կ'ըսեն որ մեծ ապագայ ունի. խըյախ բառթի է իրարու
ծեռքէ կը քաշեն կոր:

ԱՐԹ.—Վա՛խ վա՛խ, բարջա բարջա կ'ընեն կոր չըսես:

ԵԻՓ.—Ես մտածեցի որ դուն սուտ հիւանդ ըլլաս, մար-
դը կանչել տամ որ մէյմը մենք ալ տեսնանք՝ ան ալ մեզի
տեսնայ, նայինք ի՛նչ կ'ըլլայ:

ԱՐԹ.—Սուտ հիւանդ մի... կերած ապուրը նայէ,
վրաս ուղուրսուգութիւն պիտի պերես, ես իրաւցունէ հի-
ւանդ չեմ եղած էօմրիւս մէջը:

ԵԻՓ.—Ի՛նչ ֆնաս ունի դեղ չպիտի առնես ա...

ԱՐԹ.—Էյ վիզիթա՛ն... հէքիմը վիզիթա չի պիտի՝ առ-
նէ (մեկուսի) ծօ՛, աղէկ միտքս եկաւ, խալպ մէհիտիյէ մը
ունիմ ան կը քշեմ... խալպ հիւանդ նայող տօթթօռին
խալպ մէհիտիյէ կը վայէ (Նւֆիմէիմ) քէք աղէկ ես սուտ
հիւանդ կ'ըլլամ, տօթթօռն ալ խապուլ կ'ընեմ ամա, դուն
ալ իմին Ագրիպաս աղաս խապուլ պիտի ընես:

ԵԻՓ.—Ագրիպա՛ս... այդ ո՞վ է... այդ ի՛նչ պաղ անուն է:

ԱՐԹ.—Հոգ մի ընեք էլպէթտէ ատոր ալ ալաֆրանկան
կը կտնանք տէ քիչ մը կը տաքնայ, քէք չըլլայնէ Բըթիբիոս
կ'ընենք... աս մարդը 4—5000 ոսկիի տէր է, գործը հալը
վախթը, քուէտիթօն տեղը, բիացային վրայ խըյախ պոնուած
է, պատուաւոր, աստուածավախ. տուննի վեր, հար մար
պատուող մարդ մըն է. ես ասիկա Վարդուկիս շատ լայլիս
տեսած եմ. ասոր տավէթ ըրի պիտի կայ...

ԵԻՓ.—Ես անանկ Ագրիպաս անունով, շուկացի, ան-
կիրթ, անուս, տգէտ. ճաշակ, քաղաքավարութիւն, բարե-
կրթութիւն, վայելչութիւն, նրբութիւն, փափկութիւն, կեն-
ցաղագիտութիւն չունեցող մարդու աղջկանս քէշը անգամ
չեմ ցուցներ...

ԱՐԹ.—Ես ալ անանկ Բարիզէն նոր եկած, ծառքը տիպ-
լօմա, ճէպի տէլիք, ջըթ գրուրտըմ, գէվզէկ, զիւպպէ, հաքի-
թա, բարա չունեցող, գործ չունեցող, գոէտիթօ չունեցող,
առաւ փախաւ, հիլլէհի, խոււտաճի, օգկապազ մարդու աղ-
ջկանս քիթը պիլէ չեմ ցուցներ: (Բարկուրեամբ դուրս կ'ելլէ):

ԵԻՓ.—Ես ան կ'երթամ կը համոզեմ եա, եթէ ան սուտ
հիւանդ չըլլայ տօթթօրը չընդունի նէ՝ ես ալ Ագրիպաս աղան
առօք փառօք դուռնէն դուրս վոնտիլ կուտամ Սիսակին(ծամը
4 կը զարնէ) հիմայ տօթթօռ ուր է նէ կուգայ, երթամ Բաս-
քալը համոզեմ. ես ալ քիչ մը զարդարուիմ: (դուրս կ'ելլէ):

ՏԵՍԻՒՆ.

ՍԻՍԱԿ—ԱԳՐԻՊԱՍ

ՍԻՍ.—Հրամանեցէք Տիար մօտէք... խնդրեմ թիկնաթո-
ռը պատուեցէք:

ԱԳՐ.—Շնորհակալ եմ, զահմէթ մ'առնէք, նստեցէք...

ՍԻՍ.—Հոգ չէ, ոտքի վրայ աւելի հանգիստ կ'ըլլամ, ար-
դէն զբաղած եմ:

ԱԳՐ.—Հրամանքնիդ գիտէք... էյ ինչպէ՛ս էք... աֆ
կ'ընէք էֆէնտիս ձեզ չեմ ճանչնար կոր, ի՛նչ կ'ըսուիք:

ՄԻՍ.— Սիսակ Կուրեան . . .

ԱԳՐ.— Էվէլօր գոհ եմ հրամանդդ ճանչնալուս:

ՄԻՍ.— Ներեցէք տիար ստիպողական գործ մը զիս դուրս կը կանչէ, թոյլ տուէք որ պահ մը զծեզ առանձին թողում: (Կ'երթայ):

ԱԳՐ.— (Առաճծին) Աս ի՞նչ քիպար տէլիխանլը, ինչ ալ նազիքութիւն, ազնուական կ'երեւայ կոր, ո՞վ է անպալ:

ՏԵՍԻՒ 2.

ԱԳՐԻՊՍՍ — ՍԻՍԱԿ — ՇԱԽԱՐՇ

ՄԻՍ.— Հրամեցէք տիրար խնդրեմ ներս մտէք...

ՇԱԽ.— Շնորհակալ եմ (Ագրիպաս օտփ կ'ելլէ) կ'աղաչեմ անհանգիստ մի ըլլաք նստեցէք, մի յոգնեցունէք ինքզինքնիդ կ'աղաչեմ:

ՄԻՍ.— Ներեցէք տիարք: (Դուրս կ'ելլէ)

ԱԳՐ.— Ի՞նչպէս էք էֆէնտիս:

ՇԱԽ.— Շնորհակալ եմ... մեր աղէկութիւնը կարեւորութիւն չունի, բաւ է որ մեր յաճախորդները լաւ ըլլան:

ԱԳՐ.— Հը՞... անանկ է...

ՇԱԽ.— Դժբաղդաբար այժմ համաճարակներու շրջանին մէջ կը գտնուինք, թիֆօ, վէռօլ, ինֆլուէնցա, սքարլաթին որով զլուխ քերելու ժամանակ չունիմ. կը հաւատար դեռ ճաշած չեմ, առտուն սօն էքսէլանս թորոս պէյէն լուր եկաւ, գացի, դեռ հոն էի ետեւս մարդ զրկած էին. ազնուաշուք Կիրակոսեան էֆէնտիին կինը անհանգիստ է եղեր. հոն գացի, հազիւ թէ դուրս կ'ելլէի, ֆառմասիէն լուր բերին որ ֆրանսական ամպասատէն զիս ուզած են. անմիջապէս դեսպանատուն գացի, անպասատէօնին պզտիկ տղան սքառլաթինէ բռնուեր է եղեր, պէտք եղածը ըրի, դեղարան կ'երթայի երբ դէմս ելաւ պալատական Սայիտ բաշայի թիկնապահը երկծի կառքով մը, զիս կը փնտռէ եղեր, անմիջապէս կառքը նստայ ու Պէշքիթաշ բաշային խօնախը գացի, մայրը մահամբո՞ծ վիճակի մէջ է եղեր, ուրիշ բժիշկներ յուսահա-

տած ձեռք քաշեր են հիւանդէն. ես անմիջապէս էլէքթրօ թէռաքիք նոր մէթոտով դարմանում մը ըրի, փորին մէջ երեք հատ քար կար, հանեցի, կենդանացաւ կինը, բոլորովին օռ-տը-տանժէ է. 20 տարի կեանք ասիւռէ կ'ընեմ իրեն. անկէ ալ շիտակ տուն գացի 30—40 հիւանդ կ'սպասէին, այս որ տեսայ սարսափեցայ եւ ստիպուեցայ փախչիլ, ետեւի կողմէն պատուհանէն վար ցատկելով եւ շիտակ հո՞ռ եկայ, որովհետեւ խօսք տուած էի, ինչ եւ իցէ ասոնք ոեւէ ռաբօռ չունին այցելութեանս բուն շարժառիթին հետ... ձեզմով զբաղինք (մօտեցաւ) է ինչպէ՞ս էք... Ի՞նչ կ'զգար կոր տեսներ:

ԱԳՐ.— Էկածէդ պէրի կըլխու ցաւ մը կ'զգամ կոր:

ՇԱԽ.— Հօ՞... գէշ նշան է... բնութիւննիդ ի՞նչպէս է...

ԱԳՐ.— Մեծ համբերութիւն ունիմ:

ՇԱԽ.— Կը ներէք չհասկցար... դուրս կ'ելլա՞ք եւ քանի անգամ:

ԱԳՐ.— Կ'ելլամ առտունները, պազի ալ կ'երակի օրերը մեկուսի) փախցո՞ւց, ինչ ըրաւ...

ՇԱԽ.— Ըսել է օրը անգամ մը:

ԱԳՐ.— Է հա ճանրմ:

ՇԱԽ.— Է ի՞նչ տեսակ կ'ելլար, պինդ թէ կակուդ:

ԱԳՐ.— Հէ ի՞նչ ըսիր...

ՇԱԽ.— Այսինքն պինդ թէ կակուդ դուրս կ'ելլար...

ԱԳՐ.— Պէ ախպար դուրս ելլալուն պինդը կակուդը կ'ըլլայ մի... դուռը պացածիս պէս դուրս կ'ելլամ:

ՇԱԽ.— Չի հասկցար թիւրիմացութիւն մը կայ... ես ձեզի տունէն դուրս ելլալու խօսքը չեմ ըներ կոր. ինչ եւ իցէ ձգենք սա խնդիրը, արդէն շատ կարեւոր բան մը չէ... լեզունիդ ի՞նչպէս է, մարմնը է:

ԱԳՐ.— Մինչեւ հիմա թէփ թէմիզ էր ամա, քիչ մը տա-հա խաֆա ուռեցունես նէ աղտոտի պիտի ալլահալէմ:

ՇԱԽ.— (Մեկուսի) Կ'երեւայ թէ նէսվէօ հիւանդի մը հետ գործ ունիմ (ֆաղցութեամբ) ներեցէք ես ձեզ էնսիլթէ ընելու համար չըսի այդ խօսքը... մի յուզուիք կ'աղաչեմ, յուզումը վնաս է հիւանդին:

ԱԳՐ.— Հիւանդը ո՞վ է պէ:

ՇԱԽ.— Դուք...

ԱԳՐ.— Ե՛ս... վրաս բարի...

ՇԱԽ.— Բայց ներեցէք Արթին աղան դուք չէ՞ք որուն համար կանչուեցայ:

ԱԳՐ.— Քաւ լիցի, ինծի Ագրիպաս կ'ըսեն... Արթին աղան իմ բարեկամս է:

ՇԱԽ.— Ուրեմն մալ անդանտիւ մը եղած է:

ԱԳՐ.— Ըսել է դուք տօթօ՞ր էք...

ՇԱԽ.— Այո՛... պատիւ ունիմ ինքզինքս ձեզ ներկայացրնելու... տօթօր Շաւարշ, տը լա փաքիւթէ տը մէտըսին տը Բարի, էքս էնթէոն տը լօթիթալ տը լա շառիթէ, ձերդ մեծապատուութեան ծառայելու պատրաստ:

ԱԳՐ.— Շնորհակալ եմ, բայց ես հիւանդ չեմ...

ՇԱԽ.— Ահաւասակ հոտ է արդէն շատ մը մարդոց գործած աններելի սխալը... սիրելի պարոն, գիտէք որ սկըզբունքով առողջ մարդ չիկայ աշխարհիս վրայ... ով որ առողջ է հիւանդ եղած է ատենօք, եւ եթէ եղած չէ՝ պիտի ըլլայ ապագային, եւ նոյնիսկ այդ առողջ վիճակին մէջ չի կրնար առողջ համարուիլ, քանի որ ենթակայ է հիւանդանալու, արդէն ինքզինքը առողջ կարծելը տեսակ մը հիւանդութիւն է որ մասնաւոր դարմանումի կը կարօտի, հիւանդութիւն որ շատ ծանր հետեւանքներ կրնայ. ունենալ, որովհետեւ մարդ ինքզինքը առողջ կարծելով պէտք եղած խօշիւնք միջոցները ձեռք չառնելու եւ այդպէսով ինք իր ձեռքով կը փորէ գերեզմանը... այո, առողջ մարդ չիկայ աշխարհիս մէջ. հիմա տեսդ, օրինակի համար, դուք որ կը կարծէք թէ որ եւ է տկարութիւն չունիք այս վայրկեանիս, սակայն պզտիկ ամենաթեթեւ տենդ մը ունիք...

ԱԳՐ.— Տենդը ի՞նչ է...

ՇԱԽ.— Տաքութիւն... փիէվը:

ԱԳՐ.— Ի՞նչ տաքութիւն, Աստուած սիրես նէ...

ՇԱԽ.— Շատ թեթեւ քան մ'է, շատ թեթեւ... դուք չէք զգար, բայց բժիշկին աչքէն չի վրիպիր, այո՛, վնասակար քան մը չէ, բայց ո՞վ կ'ապահովէ որ ժամէ մը վերջը չպիտի

սաստկանայ, երեք չորս ժամէն զքեզ անկողին չպիտի ձգէ, թէ վաղը առտու թիֆօ չպիտի ըլլաք եւ քանի մը շաքաթէն կատաղութեան եւ զառանցանքի մէջ չպիտի վախճանիք:

ԱԳՐ.— (դողալով ձեռքը ու գլուխը կը օփէ) Աման, կիտէս քի իրաւցնէ տաքութեան պէս պան մը կայ վրաս... աման տօթօր ինծի աղէկ մը մուայէնէ ընէիր... (հեծուքիւն, բալթօն կը հանէ):

ՏԵՍԻԼ Է:

ՆՈՅՆՔ— ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ— ԵԻՓԻՄԷ— ՌՕԶ— ՍԻՍԱԿ

(Եւփիմէ եւ Սիսակ Արթին աղային քեւերէն մտած են)

ՇԱԽ.— Օ՛, ներեցէք, տիարք, տիկնայք...

ԱԳՐ.— (Շուտաւ կ'սկսի հագուիլ. կոնկուիլ, Սիսակ վազելով կ'ուզէ որ բալթօն բռնէ) Ի՞նչ կ'ընես էփէնտիս հիշ կը վայլէ՞ մի... չըլլար նէ:

ՍԻՍ.— Խնդրեմ թոյլ տուէք մեր պարտքն է:

ԱՐԹ.— Բարեւ Ագրիպաս աղա անցած ըլլայ. ի՞նչ է ան, տո՛ւն ալ իմ տառօսիս եկար:

ԱԳՐ.— Ի՞նչ կիտնամ ախպար, շէնք շնորհք նստեր էի, միւսին եկաւ, թախըմ մը լախըրտըներ ըսաւ, սաղ մարդ չիկայ ըսաւ, դուն տաքութիւն ունիս, թիֆօ պիտի ըլլաս ըսաւ, փէսփէսէն իս առաւ, ինքզինքս նայել կուտայի կոր դուք վրայ հասար... հէմէն հէմէն կիտեսքի ալ բէք պօշ խօսք չէ տօթօրին ըսածը:

ԱՐԹ.— Իմ կուխս ալ եկաւ ատանկ պան մը. էրէկ թուռքի պէս սաղ էինք ասոր հիւըտցանք...

ՇԱԽ.— (Շնորհալի ձեւով մը սփիւնի) Արդեօք տիկին Կերպասեանի՞ հետ պատիւ ունիմ խօսելու... եւ օրիորդն ալ իր դո՛ւստրն է:

ԵԻՓ.— Այո՛ տօթէտ:

ՇԱԽ.— (Ինքզինքը ներկայացնելով) Տօթէտ Շա՛ւարշ. տը լա փաքիւթէ տը մէտըսին տը Բառի, էքս էնթէոն տը լօթիթալ տը լա շառիթէ, ձեր խոնարհ ծառան... ներեցէք

տիկին, կարծեմ քանի մը վայրկեան ուշ մնացի քայց կամ-
քէս անկախ պատճառներով. դժբախտաբար հիմայ համա-
ճարակներու շրջանին մէջ ենք: Թիֆո՛, սքառլաթի՛ն, բրթիթ
վէճօղ, էֆլօէնցա՛, որով գբուխ բերելու ժամանակ չունին.
կը հաւատա՞ք դեռ ճաշած չեմ. առտուն՝ սօն էքսէլանս
Թորոս պէյէն լուր եկաւ, գացի, դեռ հոն էի, ետեւէս մարդ
դրկած էին. ազնուաշուք Կիրակոսեան էֆ.ին կինը անհան-
գիստ է եղեր, հոն գացի. հազիւ թէ դուրս կ'ելլէի, ֆար-
մատիէն լուր բերին որ փրանսական ամպասատէն թէլէֆօ-
նէ ըրեր են որ անմիջապէս դեսպանատուն երթամ, գացի,
ամպասատէօնին պզտիկ տղան սքարլաթինէ բռնուեր
է եղեր, պէտք եղածը ըրի, դեղարան կ'երթայի երբ դէմս ե-
լաւ պալատական Սալիտ բաշային թիկնապահը երկծի կառ-
քով, զիս կը փնտռէ կոր եղեր, անմիջապէս կառք նստայ՝
Պէշիկթաշ՝ բաշային խօխախը գացի, մայրը մահամեծծ վի-
ճակի մէջ է եղեր, ուրիշ բժիշկներ յուսահատած ձեռք քա-
շեր են հիւանդէն. հս անմիջապէս էլէքթրօմանէթիք նոր մե-
թոտով դարմանում մը ըրի, փորին մէջէն երեք հատ քարի
կտոր հանցի, կենդանացաւ կինը, բոլորովին օռ տը տան-
ժէ. քսան տարի կեանք ասիւռէ կ'ընեմ իրեն. հոնկէ ելայ
շիտակ տուն գացի. 30—40 հիւանդ կ'սպասէին կոր, այս որ
տեսայ սարսափեցայ եւ ստիպուեցայ փախչիլ ետեւի կողմի
պատուհանէն վար ցատկելով եւ շիտակ հոս եկայ արովնե-
տեւ խօսք տուեր էի. ինչ եւ իցէ ասոնք Ե եւ է. ռարօռ չու-
նին այցելութեանս բուն շարժառիթին հետ... մեր հիւան-
դովը զբաղինք եթէ կ'ուզէք...

Ա.Բ.Թ.—(Ագրիպասին) Ախպար սահաթ մըն է ի՞նչ կը
պատմէ կոր աս կէլէզէն:

Ա.Գ.Բ.—Մենք ասիկա պիւթիւն մտիկ ըրինք տէ՛ սօնը
սօնը թիֆօս օրթան ելաւ. մութլախա քու կըլօխդ ալ զօռ-
լու պան մը բաթլամիշ պիտի ըլլայ:

Ա.Բ.Թ.—Վարդո՛ւկ, քովս եկուր նայիմ, քեզի ճանչցու-
նեմ: (Ռօզ կը մօտեցայ):

Ա.Գ.Բ.—Մատմազէլ ձեր հրամանքին գովեստը շատ տեղերէ
լսած եմ, այսօր ձեզ տեսնելու նայիլ ըլլալուս էվէլօր գոհ մնացի:

ՌՕԶ.—Ան ձեր ազնուութիւնն է:

ԵԻՓ.—Տո՛գ, քովս չիգա՞ս, տօրթէօրին հետ տեսնուիս:

Ա.Գ.Բ.—Ռօզը ի՞նչ է...

Ա.Բ.Թ.—Հիշ ճանըմ, Ռօզ Վարդուկին ալաֆրանկան է,
չիյտե՞ս կոր պէ... ֆրանսըզնա Ռօզ կըսեն Վարդուկին, իմ
անունս ալ Բասթալ է հոս գիտցած ըլլաս:

Ա.Գ.Բ.—Ատ ի՞նչ թօհաֆ պան է պէ...

Ա.Բ.Թ.—Տահա շատ թօհաֆ պաներ պիտի տեսնաս դուն,
քիչ մըն ալ կենաս նէ քու Ագրիպաս անունդ ալ աճալ ա-
ճայիպ հիշէթ մը կառնէ քի, դուն ալ չես ճանչնար:

ՇԱԻ.—(Ժամացոյցը նայելով) Ներեցէք, հիւանդներս կը
սպասեն. կը ցաւիմ որ շատ չպիտի կրնամ վայելել ձեր
քաղցը տեսութիւնը... տիկին... արդեօք կրնա՞մ հիւանդը
քննել:

ԵԻՓ.—Հապա՛ հապա՛...

ՇԱԻ.—(Արթին աղայի մօտեցալով) Լեզունդ կը հանէ՞ք...

Ա.Բ.Թ.—Լեզո՞ւս մի... (Ինքիւն) Հա՛ իրաւ հիւանդ եմ,
տոցեր էի (Լեզուն կը հանէ, Շաւարօ կը բնկէ):

ՇԱԻ.—Գիշերը լաւ կը քնանա՞ք...

Ա.Բ.Թ.—Նիկիս շատ տըռտըռ չընէնէ՛ կը քնանամ:

ՇԱԻ.—Ախորժակնիդ ի՞նչպէս է:

Ա.Բ.Թ.—Կրուարար կերակուր չըլլայնէ մեր աւագերէցին
չափ կ'ուտեմ:

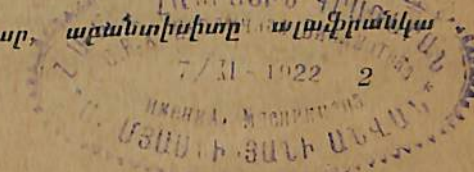
ԵԻՓ.—(Յանդիմանաբար) Բասթալ...

ՇԱԻ.—Էյ սանկ ատեն ատեն մէջքերնիդ ասեղ խօթե-
լու պէս բարակ ցաւ մը կ'զգա՞ք... փոքրիկ բիքիւռ մը... (Կը
բնկէ) հա՛ հասկցայ... տեսէք ես ուրիշ բժիշկներու չեմ նմա-
նիր, իմ մէթոտս է նախ հիւանդութիւնը ճանչնալ, յետոյ
զայն ճանչնել հիւանդին, որպէս զի զիտնայ իւր սեփականու-
թիւնը եւ ըստ այնմ վարուի հետը... ներողամիտ կերպով եթէ
հիւանդութիւնը թեթեւ է, խիստ կերպով, եթէ ծանր է...
ուրեմն իմ մէթոտիս հաւատարիմ, հրապարակաւ կը յայ-
տարարեմ որ, պարօնին հիւանդութիւնը արանտիսիտ է:

Ա.Բ.Թ.—Աքանտիս մի՛... ատոր ալաթուրքա՛ անունը չի
կա՞յ տօրթօր:

ՇԱԻ.—Ոչ սիրելի տիար, արանտիսիտը ալաֆրանկա
հիւանդութիւն մըն է:

1007

ԱԳՐ.—Ծա՞նր հիւանդութիւն է...

ՇԱԽ.—(Հուրջ) Այո՛...

ԵԻՓ.—(Ուրախութեամբ) Ալաֆրանկա հիւանդութիւն մը... Ի՛նչ բաղդ, Ի՛նչ փառք, տէր Աստուած...

ՇԱԽ.—Այո, զուտ ալաֆրանկա հիւանդութիւն մը, նոր բելուկ, ֆէն տը սիէքը, շիք, ազնուապետական հիւանդութիւն մը, որ քիչերու վիճակուած է. ընդհանրապէս նշանաւոր անձերու, բարձր ազնուականներու, արքայական գերդաստանի անդամոց կը հանդիպի այս հիւանդութիւնը, ու հանդիպածը կ'առնէ կը տանի մեծ մասամբ... կը շնորհաւորեմ ձեր հիւանդութիւնը միւսիւ Բասքալ... Պօլիս գալէս ի վեր այնչափ հիւանդ նայած եմ, դեռ առաջին անգամն է որ աբանտիսիթի պարագայի մը հանդիպեցայ... շնորհաւորութիւններս տիկին, պարոն եւ օրիորդ (ռեվեռանս) անպատճառ ազնուական ծագում մը ունենալու էք միւսիւ Բասքալ...

ԱՐԹ.— Է հա՛ ազնուական կը սեպուիմ. տէտէս Սամաթիայի խօսվուշին րէյիզն էր... բուլաղը քէսիք Ռէթիք տէյի նամ տուած էր:

ԵԻՓ.—(Աղաղակ մը արձակելով) Բասքալ... (Ռօզին ֆովր կ'երթայ) ա՛հ, ջիղերս բռնեց... հոտիս սրուակը բեր, Ռօզ:

ՇԱԽ.—(Քովը երթալով) Արդէն ներս մտած վայրկեանէս գուշակած էի, ձեր գոյնին չի հաւնեցայ, դուք ալ բան մը ունի՛ք, այո՛, տիկին:

ԱՐԹ.— Ես ունենալէս ետքը, ան հայտէ... մութլախս անորն ալ ազնուական հիւանդութիւն ըլլալու է, զիրա անիկայ ալ սէրկիճի քէլ Համբիկին աղջիկն է:

ԵԻՓ.—(Աղաղակելով) Բասք... (կը մարի):

ՍԻՍ.—(Վազելով) Իլիմօն, էթլը, ջուր, տիկինը կը մարի կոր. տիկինը մարեցաւ (աբոռի մը վրայ կ'իյնայ):

ՇԱԽ.— Դող մեկաք, ես հոս եմ...

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

Բ. ԱՐԱՐՈՒԱԾ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՄԸ

Բաւական մեծկակ սալօն մը, աջ կողմը պզտիկ բեմ մը, բառավան մը կայ, արոռներ, քիկնարոռ եւայլն:

ՏԵՍԻՍ Ա.

ԵԻՓԻՄԷ — ՌՕԶ

ԵԻՓ.— Ինձի նայէ աղջիկս, իմ որոշումս որոշում է, դուն հօրդ խօսքերուն ականջ մի կախեր, ես տօթթէօն Շաւարշը ընտրած եմ քեզի ամուսին, աղջիկս, այս տեսակ ամուսնական խնդիրներու մէջ կիները էրիկ մարդոցմէ աւելի ձեռնհաս են, մենք աւելի հեռուն կը տեսնանք, անոնցմէ աղէկ կը ճանչանք մարդուն գէշն ու աղէկը... հօրդ առաջարկած բառթին, ատ Ագրիպաս աղայէ ինչ է, քեզի համար բոլորովին անյարմար է:

ՌՕԶ.— Այո՛, մայր ես ալ այնպէս կը կարծեմ:

ԵԻՓ.— Կեցցես խելացի աղջիկս, այդ ամուսնութիւնը յղի է ապագայ մեծ դժբաղդութիւններով եւ վստահ եմ որ քիչ ատենէն իրար կը ձգէք, եթէ թող տալու ըլլամ որ իրար առնէք:

ՌՕԶ.— Ահ, մայր իմ, հայրս համոզեցէք որ ետ կենայ այդ գաղափարէն. ետեւէս ինկեր է գիշեր ցերեկ...

ԵԻՓ.— Դուն հոգդ մըներ, բանի որ ես ողջ եմ Ագրիպաս աղան չի կրնար եւփիմէին աղջիկը առնել... տէր Աստուած կարելի՞ բան է այդչափ անուս, տգէտ...

ՌՕԶ.— Կսշտ...

ԵԻՓ.— Խաւարեալ:

ՌՕԶ.— Անբարեկիրթ:

ԵԻՓ.— Անճաշակ:

ՌՕԶ.— Տգեղ:

ԵԻՓ.— Ֆէս դնող... պառկած քօլալը օծիքով:

ՌՕԶ.— Խոշոր քիթով:

ԵՒՓ.—Ես ատանկ մարդու աղջիկ մի կուտամ:

ՌՕԶ.—Ես ատանկ մարդ կրնամ առնել:

ԵՒՓ.—Հոգդ մի ընե՛ր աղջիկս մայրդ հոս կեցեր է...

ՌՕԶ.—Աղէկ, բայց հայրս ալ անդին կեցեր է...

ԵՒՓ.—Մի վախնար... բայց նայէ տօթօր Շաւարշը ա-
մէն կողմանէ քեզի յարմար ամուսին մըն է...

ՌՕԶ.—Հը... այո՛...

ԵՒՓ.—Ուսումնական, համալսարանական, զարգացած,
գիտուն, բարեկերթ, վայելուէ... բայց ինչո՞ւ լուռ կեցեր ես:

ՌՕԶ.—Ինչ խօսիմ դուն կ'ըսես կոր:

ԵՒՓ.—Վերջապէս տօթէտ Շաւարշը քեզի համար մէկ
հատիկ կատարեալ տիպար փեսացուն է:

ՌՕԶ.—Հը... այո՛...

ՌՕԶ.—Ի՞նչ է ան, շատ համոզուած չես երեւար կոր,
միթէ տօթէտ Շաւարշը չի՞ գոհացներ բոլոր ճաշակներդ:

ԵՒՓ.—Սիրելի մայր իմ, խնդիրը իմ հաւանութեանս
վրայ չէ: Ես իմ ծնողացս հնազանդ աղջիկ մ'եմ, հայրս հա-
մոզելու է, չես գիտեր որչափ հակառակ է տօթէտ Ռա-
ւարշին:

ԵՒՓ.—Ապերախտը... իրեն արանտիսիտի պէս սքան-
չելի հիւանդութիւն մը գտած ըլլալուն համար կ'երեւայ
թէ... բայց անոր հակառակութիւնը կարեւորութիւն չու-
նի, դուն ինծի ձգէ այդ գործը, միայն դուն պէտք է ինծի
հնազանդիս, գիտե՞ս...

ՌՕԶ.—Բայց չեմ կրնար ալ ուղղակի հօրս դէմ ապրա-
տամբիլ, նայէ սիրելի մայր իմ դուն համոզէ զայն եթէ կրը-
նաս. համաձայնեցէ՛ր իրարու հետ, ես ալ այն ատեն պատ-
րաստ եմ ձեր որոշած մարդը առնելու:

ԵՒՓ.—Լաւ լաւ, այդ գործը կը կարգադրենք, հիմայ ես
երթամ նայիմ թէ ամէն բան կարգի՞ն է. տեսնեմ Սիսակը
պէտք եղած պատրաստութիւնը ըրա՞ծ է այս թատերական
սուարէին առթիւ... մեր բարեկամները ուր որ են նէ կու
գան... հա, սիրելի Ռօզս, մասնաւորապէս կը յանձնարա-
ւեմ քեզի տօթէտը Շաւարշը, միւս անգամուան պէս պա-

ղութեամբ մի վարուիր հետը, կիրկիր եղիր քիչ մը, չե՞ս
տեսնար կոր ինք ինչ տաքարիւն մարդ է (դուքս կ'ելլէ):

ՏԵՍԻՒԼ Բ.

ՌՕԶ.—(Առանձին) Թող մայրս կարծէ որ տօթէտը Շա-
ւարշին պէս գէլգէկ մը պիտի առնեմ, հայրս ալ կարծէ որ Ագ-
րիպաս՝աղային պէս կոշտ ու խրմպըլ մէկը պիտի առնեմ...դուք
ան միտքին վրայ եղէք, ես իմ ամուսինս որոշած եմ, խնդիրը
միմակ ժամանակ շահելուն վրայ է, մինչեւ որ Տիգրանը...

ՏԵՍԻՒԼ Գ.

ՌՕԶ — ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

ԱՐԹ.—Հա Վարդուկ հոս ես եղեր, ես ալ քեզի կը
փնտռէի կոր, խօսելիք ունիմ:

ՌՕԶ.—Մտիկ կ'ընեմ կոր:

ԱՐԹ.—Ինծի նայէ աղջիկս, ան տօթէտ Շաւարշը մէյ
մը միտքէդ հանէ, մօրդ խօսքերուն անկա՛ն մի կախեր, աս
տեսակ գործերու կնիկներուն խելքը չի հասնիր, իլլէ մօրդ
խելքը հիչ չը հասնիր. ես բառասուն տարի է չարշին մարդու
հետ կ'իյնամ կ'ելլամ կոր, ալ ինսան սարաֆի եղանք, սանկ
մէյ մը աչքով վերէն վար թարթմիշ ընելու ըլանք նէ մար-
դուն պօշը տօլուն, հաֆիֆը ծանրը, փարալըն փարասըզը,
խելացին իլէ հաքիթան պիւթիւն կը հասկնանք. ան տօթ-
թօն Շաւարշին՝ իլք տեսած օրէս ի վեր չհաւնեցայ:

ՌՕԶ.—Ես ալ հաւնած չեմ, հայրիկ, բայց ինչ ընեմ,
դուն մայրս համոզէ որ ետ կենայ այդ գնդապարէն:

ԱՐԹ.—Հոգդ մըներ դուն աղջիկս, բանի քի ես հոս կե-
ցեր եմ, Տօթթօն Շաւարշին պէս գէլգէկ հաքիթա... ալա-
ֆրանկա սուրաթլը մարդու աղջիկ չեմ իտար...

ՌՕԶ.—Ես անանկ իմաստակ, թեթեւօղիկ մարդ չեմ
կրնար առնել:

ԱՐԹ.—Աֆէրիմ աղջիկս, դուն հոգդ մի ըներ:

ՌՕԶ.—Հոգս չընեմ հայր, բայց մայրս ետեւէս է ինկեր.

անպատճառ կ'ուզէ կոր որ խօսք տամ. դուն մայրս համոզէ, ես արդէն համոզուած եմ:

ԱՐԹ.—Ատ գործը ինծի ձգէ դուն, ես եմ առ տունին մէջը էմը ընողը, դուն իմին ետեւէս եկուր... զանք հիմայ Ագրիպաս աղային, տեսա՞ր մի պատուական փեսացուն, վայլուն մարդը, պատուաւոր թիւճնար, հայը վախթը տեղը, բիացային վրայ 3—4 հազար օսկի քուէտիթօյի տէր, քիւար, քիթը պերանը շէնք շնորք... ծան չես հաներ կոր... ի՞նչ է ան... չենէ Ագրիպաս աղան քիթիդ չես տանիր:

ՌՕԶ.—Սիրելի հայրս, խնդիրը իմ հաւնելու չհաւնելու վրայ չէ, մայրս համոզելու է. մայրս կըսէ կոր որ անիկա առնելու ըլլաս նէ քեզի ընտտ կընեմ:

ՏԵՍԻՆԱՒ.

ՆՈՅՆՔ—ԵԻՓԻՄԷ

ԵԻՓ.—(Մտնելով) Ի՞նչ է ան. ի՞նչ կայ նորէն, դարձեալ աղջկանս խելքը կը դարձնե՞ս կոր...

ԱՐԹ.—Քու դարձուցածդ տեղը կը դնեմ կոր... (Ռօզ դուրս կ'ելլէ):

ԵԻՓ.—Ինծի նայէ մէյ մըն ալ առ Ագրիպասին խօսքը չպիտի ըլլայ առ տունին մէջ:

ԱՐԹ.—Ի՞նչ ըսել է խօսքը չպիտի ըլլայ, մեր փեսացուն է նէ, խօսքն ալ պիտի ըլլայ, հարսնիքն ալ պիտի ըլլայ:

ԵԻՓ.—Մեր փեսացուն տօթթէօն Շաւարշն է:

ԱՐԹ.—Մեր փեսացուն Ագրիպասն է:

ԵԻՓ.—Չէ Շաւարշն է...

ԱՐԹ.—Ագրիպասն է...

ԵԻՓ.—Շաւարշն է...

ԱՐԹ.—Ագրիպասն է...

ԵԻՓ.—Ինծի նայէ, աղջիկ զաւակը մօրը կը վերաբերի, դուն չես կրնար խառնուիլ:

ԱՐԹ.—Անանկ է ես, հէհէզը շնողը, դրախօսման տուողը դուն ես:

ԵԻՓ.—Պարապ խօսք չեմ ուզեր, Ագրիպա-սը մեր փեսացուն չը-պի-տի ըլ-լայ, հասկցա՞ր... Ագրիպասը ծառայի տեղ անգամ չեմ 'առներ:

ԱՐԹ.—Ան քու չհաւնած Ագրիպասդ տօթ. Շաւարշին պէս քսան հատը հէպէն կը հանէ:

ԵԻՓ.—Աման տգէտի խօսք մընէր. տօթթէօն Շաւարշին պէս վարպետ բժիշկ հատ մալ չիկայ Պոլսոյ մէջ:

ԱՐԹ.—Վարպետ բժիշկ մի... նայինք շէնք շնորհք սիւ-լիւք մը փակցնելու համբան կիտէ՞...

ԵԻՓ.—Չլսեցի՞ր, Սայիտ բաշային փորէն երեք հատ քար հաներ է:

ԱՐԹ.—Հա իրաւ է... հէմ կիտե՞ս ի՞նչ ըրեր են առ քարերը...

ԵԻՓ.—Ի՞նչ...

ԱՐԹ.—Չիմացա՞ր... երկուքը տէյիրմէն թաշի ըրեր են, մէկն ալ Սուլթան համամիին կէօպէք թաշին հաթեր է եղեր, անոր տեղը դրեր են... վայ քեզ քաղաք որ թագաւորդ մանուկ է. ան ըսաւ դուն ալ հաւտացիր... անիկա մարդու փորէն քար չէ, մեզի պէս խախաներուն հէպէն անհախ բարա հանել գիտէ:

ԵԻՓ.—Անիկա զարգացած, ուսումնական մարդ է, սուտ չը խօսիր, ձեզի պէս չարշըլը չէ քի տասը սուտը մէկ փառայի ընէ... բերանդ լուա ու այնպէս խօսէ տօթթօն Շաւարշին վրայ, ապերախտ... ան չըլլար նէ դուն ո՞ւրտեղէն աքանտիսիտի պէս շնորհքով, ազնուական հիւանդութեան մը տէր պիտի ըլլայիր:

ԱՐԹ.—Ատ ալ կ'լսեցի՞ր... ի՞նչ հիւանդութիւն, ի՞նչ եաքանտիսի ի՞նչ աքանտըզի... հէմ ինծի նայէ ասոնք պօշ խօսքեր են. տօթթ. Շաւարշը Վարդուկին էրիկը չկրնար ըլլալ, հէմ ալ չպիտի ըլլայ... կրցի՞նք հասկցնել:

ԵԻՓ.—Ինչ եւ իցէ, վերջէն կը խօսինք այս նիւթին վրայ... հիմայ հիւրերը պիտի գան, գնա՛ շուտով հագուէ...

ԱՐԹ.—Հի՛ւր մի պիտի գայ...

ԵԻՓ.—Այո՛, զարմանալու ի՞նչ կայ... չե՞ս գիտեր մեր

ընդունելութեան գիշերն է... հայտէ, մի տնտնար, գնա՞հապտստներդ փոխէ՛ ուրտէնկոթդ հագիր, լուսթրին կօշիկ-ներդ դիր, պրոօյն վրայ բարձր եախս մը դրած եմ ան առ, շէնք շնորհք ձեւի մը մտիր ու եկուր, անկէ վերջը բեզէ՛ բան մը ըսեմ... շատ խօսքի մի խառնուիր հիւրերուն բո-վը, այո՛, ո՛չ, այնպէս է, իրաւունք ունիք, ասոնցմէ դուրս մնլար, հասկցա՞ր...

ԱՐԹ.— Ինծի նայէ էֆթիք, ինծի աս խըյաֆէթով խա-պուլ ընես նէ կը նստիմ... նէ Չատիկ է նէ Ծնունդ քի սեւ ուրտէնկոթս իլէն լուսթրին բօթինս հագնիմ:

ԵԻՓ.— Սուառէ է, սուառէ, խելքդ գլուխդ ժողվէ:

ԱՐԹ.— Սուառէն Չատիկէն մե՞նծ է պէ... զաթէն գա-լիք մարդիկները ո՞վ են քի... սա զիւպպէ ալային չէ՞ մի... Ը-սէ նայինք ո՞վ պիտի գայ...

ԵԻՓ.— (Ուռուցիկ) Նախ պարոն Տիրան Տերեւեան, փե-տուր լրագրին խմբագիրը...

ԱՐԹ.— Ծօ՛ սա զագէթաճին, ջէնկէլ պըյըլսը խառղա-բիթի սա ուղուրսուզը... քա ան հոս կուգայ նէ մեզի դա-գէթան անցունէ տէյի կուգայ... խելքդ գլուխդ բեր... զա-թէն աս զագէթաճիններէն փիս միլէթ կա՞յ մի. հառհառու-թենէն ուրիշ պան կիտե՞ն, ասոր անոր միսը խաժնեն, աս ու ան իրար ձգեն, իրենք ալ մօրուքնին տնկեն խնդան... էյ տահա ո՞վ պիտի կայ...

ԵԻՓ.— Միւսիւ Լեւոն Դերձակեան:

ԱՐԹ.— Օհօ՛... սա ալօքաթը, սա միւզէվիր, առաւ փա-խաւ քեաղըտ խափափին...

ԵԻՓ.— Պարոն Վահրամ Ահրիկեան:

ԱՐԹ.— Սա «Եւ ընդ հոգոյդ քում» խափալը, այք բէն գիմ սուրաթլը վարժապետը. ամիսը չորս ոսկի ամսական կ'առնէ. քիթին ծարէն իյնողը հոգար բարջա կ'ըլլայ:

ԵԻՓ.— (Քաւկուքեամբ) Ալ հերիք է... բերանդ զոցէ... հիմակ... արդէն յանցանքը իմս է որ քեզի նստեր կը խօ-սիմ կոր... հայտէ գնա տեղդ պառկէ, դուն ո՞վ ես, ա-սանկ մարդոց հետ տեսնուողը ո՞վ...
ԱՐԹ.— Էօյլէ եա, էօյլէ եա. մենք լայլիս չենք միւսիւ-

ներուդ հետ տեսնուելու, քեզի կը ձգեմ, բարով վայլես, մի-նակ շատ բաթըրտը չընէք, չարթննամ հա քունէս, սօնրա ձեր սուառէյին զլխուն փորձանք կուգայ... (դուրս կ'ելլէ):

ԵԻՓ.— (Առանձին) Էօ՛ֆ վերջապէս ազատեցանք, իմ ալ ուզածս աս էր արդէն, հիւրերուն առջեւ անանկ պաղ բաներ կ'ընէ որ վրաս տաք տաք քրտինք կ'իջնայ: Երթամ սենեակս վերջին նայուածք մը ձգեմ թուալէթիս վրայ (դուրս կ'ելլէ):

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՍԻՍԱԿ—ԼԵԻՈՆ

ՍԻՍ.— (Առաջնորդելով) Հրամմեցէք, մտէք խնդրեմ...

ԼԵԻ.— (Զեռքը ծախէ մը) Մարդ չէ եկեր դեռ... տի-կինը եւ օրիորդը ո՛ւր են...

ՍԻՍ.— Հիմակ կուգան... (դուրս կ'ելլէ):

ԼԵԻ.— Թան միէօ... ես ալ արդէն ստիպողական գործեր ունիմ, մինչեւ անոնց զալը ուսումնասիրեմ (ծախէն կը բա-նայ, մեջէն բուլքեր կը հանէ, արուներուց, սեղանին վրայ գետինը կը տարզեն, գրիչ՝ մեղան կը հանէ, կ'սկսի նայիլ, գրել, ֆցնել, բուլքին մեկը կը ձգէ միւսը կ'առնէ եւայլն. ինքնիքն խօսելով) Այո՛, այս դատը հուզուզի վերաբերեալ շատ մ'է, հետեւաբար թիճարէթի դատարանին իրաւասու-թենէն դուրս է, այս կէտը պէտք է վեր հանեմ քօնքլու-զիօններուս մէջ:

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՆՈՅՆ—ՇԱԽԱՐՇ—ԳԱՌՆԻԿ

ԳԱՌ.— Հրամմեցէք տօթթօռ, ներս մտէք...

ՇԱԽ.— Պօնժուռ մէթր...

ԼԵԻ.— Բարեւ սիրելի տօթթօռ, նստեցէք խնդրեմ... ներեցէք ուշադրութիւն, դատական վճիռ մը ոտնակոխ կ'ը-նէք կոր... (Շուառօ նստելու կ'ըլլայ) խնդրեմ տակերնիդ բօթթէսթօ մը կայ կարծեմ:

ՇԱԽ.— (Ծաղրական) Տիդտօն. մէթր... Ի՞նչ է ատ... պիւռօնիդ հո՞ս փոխադրեցիք...

ԼԵՒ.—(Թուղթերը ժողվելով) Ձեր գիտեր, սիրելի տօրթօն, որքան գործ ունիմ. գլուխ քերելու ժամանակ չունիմ:

ՇԱԽ.—Ատ է նէ բան մը չէ, ձեզի հրաշալի դեղ մը կու տամ անմիջապէս գլխունուդ քերուըտուքը կ'անցնի... (Նոյն միջոցին Գառնիկ ներս կը մտնէ եւ դրան մօտ կեցած մտիկ կ'ընէ):

ԼԵՒ.—Ձգենք գլուխ քերելը. ճաշելու ժամանակ ալ չունիմ... գիտէ՞ք առտուընէ ի վեր ամբողջ կերածս ի՞նչ է. հինգ փարանոց սիմիթ մը, անոր ալ կէսը կրցայ ուտել:

ՇԱԽ.—Ձեզի հապ մը տամ, կրնաք օրերով ապրիլ առանց բան մը ուտելու:

ԳԱՌ.—(Մեկուսի) Ես ատ հապը չեմ կրնար կոր կըլել... ամմա աղէկ իրար գտան, սատեղէն սէլիը ընենք սա երկու ճամպազներուն մէկ չուանի վրայ խաղալը...

ԼԵՒ.—Ձեմ կարծեր որ ինծի չափ զբաղած ըլլաք, սիրելի տօրթօն... տեսէք միմիայն առտուընէ ի վեր ըրած գործերս թուեմ, պիտի սարսափիք մնաք. ի՞նչ առտուընէ ի վեր, կէս գիշերէն սկսայ, տօրթօն, կէս գիշերուընէ... այո՛... երազիս մէջ ահագին դատ մը վարեցի. ձեռքս գրտնուող դատերէն մէկը, ժամերով խօսեցայ, հակառակորդիս փաստերը մէկիկ մէկեկ կտոր կտոր ըրի, դատաւորները համոզեցի, ընդհանուր դատախազին բերանը գոցեցի, վերջապէս ինծի նպաստաւոր վճիռ մը արձակուելու վրայ էր երբ որ արթնցայ... այս յուզումէս եւ յոգնութենէս շնչասպառ, անկողինէս վար ցատկեցի, անցայ գրասեղանիս առջեւ, երեք ու կէս ժամ անընդհատ գրեցի, ամբողջ Սողոմոն աղային ժառանգական դատին տօսիէն պատրաստեցի:

ՇԱԽ.—Սողոմոն աղա՛ն... այս առտու կանուխ ես ալ հոն էի օրերասիօն մը կատարեցի, շատ յաջող անցաւ, վերքը կարգի դրի, կարեցի, կարկտեցի, գոցեցի, յետոյ Մարկոսեան Յակոբ էֆէնտիէն լուր եկած էր...

ԼԵՒ.—Յակոբ էֆէնտի՞ն... հուզուզի առջեւ այսօր մէկ ամենակարեւոր դատը տեսնուեցաւ, բառասուն տարիէ ի

վեր առկախ մնացած դատ մը ունէր, ես երեք ժամուան մէջ կտրեցի նետեցի:

ԳԱՌ.—Կեցցէ պէ՛... ասանկ շառլաթան տօրթօնին ասանկ կէտէզէ փաստաբան մը պէտք է (դուրս կ'ելլէ):

ԼԵՒ.—Հուզուզէն ելայ շիտակ թիճարէթ մտայ, չորս ժամ ալ հոն դատավարեցի, Մամիկոնեան Սիմոն էֆէնտիին դէմ խնամակալի հանգամանքով, անչափահաս Վարդենիկի ազգականներուն կողմէն բացուած դատը որ...

ՇԱԽ.—Մամիկոնեան Սիմոն էֆէնտիին... մարդը մեծ փտանգէ մը ազատեցի այս ցերեկ... Կոնակին ճիշտ մէջտեղը ուռեցք մը գոյացեր էր. բժիշկները բան մը չէին հասկըցեր, ես գացի, տեսայ, հասկցայ, ճեղքեցի, մաքրելէս ետքն ալ մէջէն կէս օխայի չափ շաքար դուրս ելաւ. վերջապէս լմնցուցի այդ գործը եւ Կոմանեան դեղարանը գացի...

ԼԵՒ.—Կոմանեան... անոր դէմ սոսկալի դատ մը յանձնուած է ինծի... Կ'երեւայ թէ սխալ դեղագիր մը շինուեր է, որ քիչ մնացեր է մէկու մը մահուանը պատճառ պիտի ըլլայ եղբր: Կոմանեանը կը պնդէ թէ յանցաւորը տօրթօն է, նոր եկած հայ բժիշկ մը, Կ'երեւայ թէ համբակ մէկը... դեռ անունը հաղորդած չէ ինծի...

ՇԱԽ.—(Շփոթած) Այդ խնդիրը ծանօթ է ինծի... դեղագործին աշկերտն է յանցաւորը:

ԼԵՒ.—Ինծի հակառակը ճիշտ Կ'երեւայ... ես այնպէս համոզուած եմ որ յանցաւորը տօրթօն է եւ պէտք է որ խըստօրէն պատժուի, առնուազն երկու տարի բանտարկութիւն կայ:

ՇԱԽ.—Խնդրեմ, խնդիրը լաւ չընած վճիռ մի արձակէք:

ԼԵՒ.—(Մեկուսի) Բայց ինչո՞ւ կը յուզուի կոր...

ՏԵՍՈՒ Լ:

ՆՈՅՆՔ — ԵՒՓԻՄԷ

ԵՒՓ.—Օ՛, տօրթօն, մէթր... բարի էք եկեր:

ՇԱԽ.—Բարի տեսանք Տիկին:

ԼԵՒ.—Բարի տեսանք:

ԵՒՓ.—Ի՞նչպէս էք նայինք տօթէօր, մէթր...

ՇԱԻ.—Միշտ հիւանդներու հետ, տիկին...

ԼԵԻ.—Միշտ դատերու հետ, տիկին...

ԵՒՓ.—Ուրեմն միշտ չափազանց զբաղած էք:

ԼԵԻ.—Օհ... այո՛, այո՛...

ՇԱԻ.—Այո՛ այո՛... մէկ հիւանդէն միւսը...

ԼԵԻ.—Մէկ դատէն մէկալը...

ՇԱԻ.—Փրանսական հիւանդանոցէն՝ Յունականը...

ԼԵԻ.—Հուզուզէն՝ Թիմարէթ...

ՇԱԻ.—Տունէն՝ դեղարան...

ԼԵԻ.—Պիւռօյէն՝ դատարան...

ՇԱԻ.—Առտուն օրէնասիօն մը...

ԼԵԻ.—Ցերեկը դատաւարութիւն մը...

ՇԱԻ.—Իրիկունը քօնսիւլթասիօն մը...

ԼԵԻ.—Գիշերը քօնքլիզիօն պատրաստել...

ՇԱԻ.—Դեղագիր...

ԼԵԻ.—Դատաւճիռ...

ՇԱԻ.—Մէկը սաթլըճանէն պառկած...

ԼԵԻ.—Միւսը սնանկացած...

ՇԱԻ.—Որը փորին մէջ ուռեցք մը ունի...

ԼԵԻ.—Որը աներոջը դէմ դատ մը ունի...

ՇԱԻ.—Վերջապէս չերկնցնեմ, զլուխ...

ԼԵԻ.—Քերելու...

ՇԱԻ.—Ժամանակ...

ԼԵԻ.—Չունինք...

ՏԵՍԻԼ Ը.

ՆՈՅՆՔ—ՍԻՍԱԿ—ՏԻՐԱՆ—ՌՈՍՏՈՎ—ՎԱՀԱՆ—ԳԱՌՆԻԿ

ՍԻՍ.—(Հիւրերը ներս մտնելով) Հրամանէք տիարք:

ՏԻՐ.—(Բարեւներ, խոնարհութիւններ, Ռոստովը եւ փիւմբին ներկայացնելով) Տիկին եւ պարոնայք, պատիւ ունիմ Ձեզ ներկայացնելու պարոն Արզար Նիկողայոս Ռոստով Մէլիք տէր Ղազարեանց, Կովկասէն նոր եկած համալսարանա-

կան մը. Թիֆլիսի զարգացեալ երիտասարդութեան ամենէն փայլուն ներկայացուցիչներէն... տիկին եւ փիւմբ, տանտիրուհին, Պօլտոյ էնտէլիզէնտ սալօններուն ամենէն փայլուն զարդերէն մէկը...

ԵՒՓ.—Չափազանց երջանիկ եմ ձեզի ճանչնալուս:

ՌՕՍ.—Ես էլ նմանապէս... միայն տիկին պէտք է ներում խնդրեմ ձեզանից իմ շորերի մասին... հէնց երէկ հասել եմ Պոլիս, սեւ շորերը տակաւին մաքսումն են մնացել, պէտք է վաղը գնամ վեր առնեմ...

ԳԱՌ.—(Մեկուսի) Աս պակաս էր... Ի՞նչ պիչիմ լեզու է պէ, Ի՞նչ կ'ըսէ կոր... Մագսուտին սեւ շորերը Ի՞նչ պիտի ըլլայ... (Դուրս կ'ելլէ)

ՇԱԻ.—Տիկին ձեր ազնիւ ամուսինը ո՞ւր է... արդեօք հոս չէ՞...

ԵՒՓ.—Չէ, քիչ մը տկար ըլլալուն իր ննջասենեակն է:

ՇԱԻ.—Տկա՞ր է... ուրեմն քովը երթամ:

ԵՒՓ.—(Դող ելլելով) Չէ, տօթէօր անհանգիստ մի ըլլաք, բան մը չէ... կարելի է բոլորովին անցած է, հիմայ կուգայ... (Ժպտելով) արդէն, սիրելի տօթէօր, կարծեմ այս իրիկունը բժշկութիւն ընելու եկած չէք...

ՇԱԻ.—Անշուշտ... բայց եւ այնպէս...

ՏԻՐ.—Տիկին, կ'ուզէ՞ք որ անմիջապէս մեր ներկայացումովը զբաղինք, խօսակցութիւնը վերջի կը ձգենք:

ԵՒՓ.—Ինչո՞ւ չէ... արդէն ես ալ անհամբեր եմ:

ՀԻԻՐԵՐԸ.—Այո՛, այո՛... սկսինք...

ՏԻՐ.—Ուրեմն բեմը պատրաստենք:

ԵՒՓ.—Արդէն պատրաստուած է...

ՏԻՐ.—Խաղիս ոգին անշուշտ լաւ մը ըմբռնած էր... իմ նիւթս է համադրական ամփոփ պատկերի մը մէջ մարդկութեան ներկայացնել արդի ընկերութիւնը մրցակցաբար վարող երեք գլխաւոր ուժերը, այն է, արուեստ եւ գրականութիւն, զինուորականութիւն եւ վաճառականութիւն. այսինքն իտէալը, բարին, գեղեցիկը եւ ճշմարիտը, նիւթական

բիրտ ուժը եւ դրամը . . . իտէալը ազնուօրէն պիտի ներկայացնէ տիկին Եւփիմէ, զինուորականութիւնը ղիւցազնօրէն պարոն Վահան, իսկ վաճառականութիւնը ձեր խոնարհ ծառան . . . օ՛ն սկսինք գործի (դերակասարները կը ծրայօտին ու բեմ կ'ելլեն, հիւրերն ալ կը շարունակեն ու կը նստին):

ԵԻՓ.—Ո՛հ հոգիին երկնասլաց թռիչքը իրականութեան եւ նիւթին ճախճախուտ տափակութիւններէն դէպի իտէալին ծիւնապատ Մասիսները . . .

ՀԻԻՐ.—Կեցցէ՛ (ծափեր)

ՎԱՀ.—(Սուրբ ձեռքը ցարժելով) Յառաջ, յառաջ դէպի արիւնի եւ նախճիւրի եւ դիւցազնութեան նուիրական դաշտերը . . . ո՛վ իմ սիրական սուրս, ազատութեան պողպատեայ փայլակ, եկուր որ համբուրեմ զքեզ ու թող այս համբոյրը խօսք կապի օղակ մը ըլլայ մեր ճակատագիրները յաւիտենօրէն իրարու նշանող: (Սուրբ կը համբուրէ):

ՌՈՍ.—Մենք որ սրանց հոսհոսներ ենք անուանում, իրաւունք ունինք եղել . . .

ՏԻՐ.—(Ձեռք կանգուն մը եւ կտրէ մը կտաւ բռնած) Ահա կանգունը եւ ահա կտաւը . . . կտաւ . . . ո՛վ քաղաքակրթութեան եւ խաղաղութեան հրեշտակ . . . ո՛վ կտաւ, զքեզ արդեօք ո՛վ գտաւ . . . քենէ է որ կը շինուին մեր հանգրտաւէտ անկողիններուն սաւանները, խաղաղութեան դրօշակները, բազմոցներուն երեսը, մեր շապիկները ու պատանքները, մեր հարսանեաց զարդագգեստները, եւ սուգի հանդերձանքը . . . դուն անհուն ես, անսահման ես արարչութեան պէս . . . եւ զքեզ միայն այս կանգունը կրնայ չափել (կանգունը վեր առնելով) ո՛վ կանգուն, նախախնամութեան խորհուրդներէն զատ կա՞յ բան մը որ չի կարենաս չափել . . .

ՎԱՀ.—Կորի՛ր աչքիս առջեւէն, ո՛վ անարգ գործիք շահու եւ կեղծիքի, որչափ ատեն որ դուն կանգուն մնաս, յուսարեկ պիտի մնան բոլոր ղիւցազնական խանդերը . . . քանի որ առիթը ներկայացաւ, պէտք է որ արժանի պա-

տիժդ կրես, օ՛ն յասպարէզ մենամարտի (սուրբ վեր կը բարձրանայ):

ՏԻՐ.—Ո՛վ անագորոյն գործիք մահու եւ աւերածի պըղծութեան:

ԵԻՓ.—(Երկուքն մեզ կը բռնեն ծաղկեայ փնար) Օն, եղբարք զարկէք, եթէ կը համարձակիք այս ներդաշնակութեան թրթռուն գործիքին, զարկէք բայց մտիկ ըրէք անոր խաղաղութեան եւ հաշտութեան երգը (Իուրսէն նուագի մը ձայն կը լսուի եւ կամաց կամաց սուրբ ու կանգունը կ'իյնան ձեռքերէն, ախոյեանները գլուխնին կը ծռեն, ի վերջոյ ծունր կուգան. Եւփ. իւր գլխու պսակը անոց գլխուն կը պնէ: Ծափահարութիւն. կեցցենք. Արթին աղա սարսափած դուրս կը նետուի սենեակէն գիւրեղագգեստով, գլուխը ուսկուճա, ձեռքը մոմ մը:

ՏԵՍԻՍ Թ.,

ՆՈՅՆՔ—ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

ԱՐԹ.—Էփթի՛կ, ի՞նչ խախտութիւն է աս, ի՞նչ . . . ի՞նչ կ'ըլլաք կոր, ո՛ւր ենք . . . մէյ մը սա տեղէն վար իջիր նայիմ . . . հիմա կուգամ քեզ օտքիս տակը կ'առնեմ:

ԵԻՓ.—Ամուսինս, Բասթալը, գիշերազգեստով՝ ուսկուճայով ա՛հ . . . (Մարեյու պէս կ'ըլլայ. Տիրան եւ Վահան բեւերնուն մէջը կ'առնեն զինքը):

ԱՐԹ.—Ոտքի ելի՛ր, քեզի կ'ըսեմ կոր, չէնէ հիմա օրթալիսը տակն ու վրայ կ'ընեմ: (Եւփ. դուրս կը հանեն):

ՌՈՍ.—(Տօբօրին) Պարոնը շատ լաւ է կատարում իւր նախանձոտ ամուսնոյ ուղան . . . կատարեալ միմիբայով եւ . . .

ՇԱԽ.—Ի՞նչ ուղա, ի՞նչ միմիբա . . .

ԱՐԹ.—(Էմիլին վրայ յառաջանալով եւ ծափահարելով) Պրալօ պէ, աֆէրիմ . . . թո՛ւ խալիպնուդ խըյաֆէթնուդ, չամըջած չխպնածներ . . . թո՛ւ ձեր ուսմունքին ալ, թէրպիյէին ալ, ձեր Բարիզին ալ, ալաֆրանկային ալ, ձեր տօթթօռութեան ալ, ալօթթութեանն ալ, զազթաճութեանն ալ,

վարժապետութեանն ալ... թո՛ւ... մօրուքներնէ՞դ, պըլըխներ-
նէ՞դ ալ չէք ամէնար կոր պէ... իմին տունս Շահգատէ
պաշըին թէաթրօն է չէնէ մի Պէյօղլույի շանթանները, աս
ի՛նչ խախկութիւն, աս ի՛նչ խայտառակութիւն է պէ, մա-
հալէն պիւթիւն օտք ելաւ, քունիս մէջէն տափտուրի ե-
կայ... մէկ բաթըրտը մը քի... կը կործանի՞նք կոր, կըրա՛կ
կայ, մա՛րդ կը մեռցնեն կոր, մարդ կը մեռնի կոր, վերջին
դատաստանին օ՞րն է, ի՛նչ է ըսի... չէ մէյէր մեր միւսիւ-
ները թէաթրօ կը խաղան կոր եղեր... թո՛ւ չամցածներ
ամա խապահաթը ծերերն է, խապահաթը մեր կնիկ օլաճա-
խինն է քի ձեզի պէս միսափիւրի գաւակները կըլօխը ժողվեր
է տէ ասանկ ռէզիլութիւններ կ'ընէ... իմ քառասուն տար-
ուան պատիւս մէկ փարայի բրբէր...

Լեի.—Պարո՛ն, կարծեմ նախատական բառեր գործա-
ծեցիր որուն համար պատիւ կը պահանջեմ...

ԱՐԹ.—Ո՞ր պատիւդ ծօ՛ւ... դուն ո՛վ, պատիւ ունեցողը
ով...

Լեի.—Լսեցի՞ք, պարոններ, ինծի եղած նախատիները
(Յօսիէն կը հանէ եւ բանեւ մը կը գրէ) վկայ է՞ք եա...
պարո՛ն, դատարանին առջեւ կը տեսնուինք:

ԱՐԹ.—Տէֆ եղիւր սըկէ միւզէվիւր, ճիւղպէսիգ ավօբաթ
տուն ա... սըվոր նայէ, սա քէբազէյին. դատ պիտի բա-
նայ եղեր:

Լեի.—(Յօսիէն մոռնալով դուրս ելլալու ատեն) Կը տես-
նուինք, կը տեսնուինք:

ԱՐԹ.—(Շաւարժին քով երթալով) Սա դուռը կը տես-
նա՞ս կոր. հայտէ նայիմ, հէմ մէյ մը տահա աս դուռին է-
շիկէն ներս մտնաս նէ օտքդ կը կոտրեմ...

ՇԱԻ.—(Քմիծաղով) Արթին աղա ամենքը կրնան եր-
թալ, բայց ես պէտք է որ մնամ, բժիշկին պարտականու-
թիւնը կը պահանջէ որ չը բաժնուի իր հիւանդին քովէն,
անանկ ատեն մը մանաւանդ ուր ամենէն աւելի պէտք ունի
իր խնամքին:

ԱՐԹ.—Ճէհէլլէմ եղիւր սաստեղէն, դո՛ւրս դո՛ւրս... պա-

կաս ըլլայ քեզի պէս տօթթօը: (Թեւեմ բռնելով դէպի դուրս
կ'առաջնորդէ)

ՇԱԻ.—(Չայրացած) Պարո՛ն, կը համարձակի՞ք բժիշկի մը
վրայ բռնութիւն բանեցնել. լաւ մտածեցէք միւսիւ Բասթալ:
ԱՐԹ.—Բասթալը դուն ես, բայլաջօ սուրաթլը:

ՇԱԻ.—Լաւ մտածեցէք, ես կ'երթամ այս տեղէն, բայց
մի մոռնալ ըսածս. տարի մը չանցած դուք ալ անդիլի աշ-
խարհ կ'երթաք շնորհիւ ձեր աբանտիսիտին, զոր ես միայն
կրնայի բուժել... մնաք բարով: (Դուրս կ'ելլէ)

ԱՐԹ.—Ատ ալ ճամբեցինք...

ՎԱՀ.—(Հեգեօրէն) Մնաք բարով Արթին աղա, որքան որ
անհանգիստ ըրինք նէ ներեցէք... (Դուրս կ'ելլէ)

ԱՐԹ.—Աս ալ կրնաց (Տիրանիմ) դուն ի՞նչ կեցեր ես...
տուն ալ բայլդ կ'ուզե՞ս կոր...

ՏԻՐ.—Ես կեցեր եմ եւ մինչեւ վերջը պիտի կենամ որ-
պէսզի այս եղածները լաւ մը տեսնեմ, քննեմ, ուսումնասի-
րեմ, եւ վաղը լրագրիս մէջ քեզի վերէն վար խայտառակեմ:

ԱՐԹ.—Խայտառակը դուն ես...

ՏԻՐ.—Որովհետեւ, պարո՛ն, դուք իրաւունք չունիք նա-
խատելու ձեր հիւրերը, որոնց ներկայութիւնը պատիւ մըն է
ձեր տան համար:

ԱՐԹ.—Քեզի պահէ ատ պատիւը...

ՏԻՐ.—Դուք այս իրիկուն չարաչար նախատեցիք քաղա-
քակրթեալ ընկերութեան մեծագոյն ներկայացուցիչներէն մա-
մուլի մարդը՝ այսինքն ես. գիտութեան մարդը՝ տօթթօ
Շաւարժ. իրաւունքի մարդը՝ մէթր Դերձակեան. դատաւա-
րակութեան մարդը՝ միւսիւ Վահանը...

ԱՐԹ.—Ատ քու բոլոր մարդիկդ բապուճիս հետ չեմ
փոխեր:

• ՏԻՐ.—Մնաք բարով, վաղը կը տեսնուինք... Թերթիս
միջոցաւ: (Դուրս կ'ելլէ)

ԱՐԹ.—Տէֆ եղիւր սըկէ մայմուն սուռաթլը հէրիֆ դուն
ալ... (Ռոստով այս տեսարանին՝ անկիւն մը քաշուած կը
Պիտէ գլխու երեւումներով, Արթին ինքզինքը միմակ կաթճե-

լով) Օ՛րս... հէլէ օրթալըխը թէմըզցուցինք, տասը տարի է աս փըրսանթին կը պէքլէի կոր, ասօր մուրատիս հասայ, սա ջէօթէն չէլպինները աւել ֆարաշով հէլէ դուրս նետեցինք... տասը տարի ակուայ կը կոճտէի, մէկ սաաթէն պլ էօճըս հանեցի... Օ՛րս սիրտս պաղշկեցաւ պէ (կը նստի) հախ չունի՞մ մի ամա...

ՌՈՍ.—(Ծափահարելով) Պռապօ...

ԱՐԹ.—Ծօ տահա մարդ մնացեր է... աս ո՞վ է...

ՌՈՍ.—(Զեռքը երկնցնելով) Թոյլ տուէք ինձ իմ կօմբլիմէնթները յայտնել ձեզ. շատ լաւ կատարում էք ձեր ոօլան, երեւի դա Պօլսական կեանքից վեր առնուած մի պիէսա է... ախեր չեմ հասկանում... ասացէք խնդրեմ, աւարտել է ներկայացումը, թէ չէ մի վերջին տեսարան էլ կայ:

ԱՐԹ.—Ի՞նչ կ'ըսես կոր պէ... աս զիւպպէն ուրտեղէն ելաւ... ո՞վ ես տուն միւսիւ...

ՌՈՍ.—Ես Կովկասից հէնց երէկ առաւօտ ժամանած մի համալսարանական եմ եւ կոչում եմ Արգար Նիկողայոս Ռոստով Մէլիք Տէր Ղազարեանց...

ԱՐԹ.—Ատ ի՞նչ խալապալըխը անուն է: (Տիրան ներս կը մտնէ)

ՏԻՐ.—Հա՛, հո՞ս էք եղեր պարոն Ռոստով, ես ալ ձեզ կը փնտռեմ, եկէք շուտով դուրս ելլենք, աս տունէն:

ՌՈՍ.—Ի՞նչ, պիէսան վերջացա՞ւ... ո՞ր եմ միւս արթէօնները:

ՏԻՐ.—Ի՞նչ պիէսա...

ԼԵԻ.—(Ներս մտնելով) Տօսիէս, պարո՛ն, տօսիէս, այնչափ բարկութեամբ դուրս ելայ որ հոս եմ մոռցեր, կարեւոր թուղթեր կան մէջք, վաղուան դատերուս վերաբերեալ:

ԱՐԹ.—Աս ի՞նչ է ծօ, նորէն կուգան կոր...

ՌՈՍ.—(Իր տեղը անցնելով մեկուսի) Երեւի պիէսան չէ աւարտել, մեր տեղը անցնինք, տեսնենք վերջին տեսարանը ի՞նչպէս դուրս կ'գայ...

ՎԱՀ.—(Ներս մտնելով) Ներեցէք պարոն Արգար Նիքօ-

լայէվիչ Ռոստով Մէլիք Տէր Ղազարեանց, մոռցայ ձեզմէ հրաժեշտ առնելու մնաք բարով, անշուշտ նորէն կը տեսնուինք:

ՌՈՍ.—Ախեր մեկնում էք, ալ դեր չունէ՞ք պիէսայում: (Շաւառ ներս կը մտնէ)

ԱՐԹ.—(Կասկած) Ծօ՛ աս ի՞նչ օյին է, նորէն լեցուեցան... ես հիմա անոնց հախէն կուգամ:

ՇԱԽ.—(Արքիմ աղային) Պարոն, վիզիթաներս, տասը այցելութիւն ըրած եմ կէս կէս ոսկիէն հինգ ոսկի կ'ընէ, ալօ՛ն շուտով վճարեցէք...

ԱՐԹ.—Կեցիր երթամ պերեմ: (Բարկութեամբ դուրս կ'ելլէ)

ՇԱԽ.—Փախի՛նք, արանտիսիտը բռնեց: (Դուրս կ'ելլէ)

ՌՈՍ.—(Ծափահարելով) Ես տրամա կարծում էի, բայց երեւի կօմէտիա է... ներողութիւն պարոն, պիէսան աւարտել է... (Արքիմ աղա բեմ կուգայ ձեռքը գաւազան մը առած):

ԱՐԹ.—Ծօ դուն ի՞նչ երկու սահաթ է թուիթխալի պէս փակեր խաֆա տիւտիւկէմիշ կ'ընես կոր պէ՛ հէրիֆ... դուրս ելիր սըտեղէն:

ՌՈՍ.—Երեւի պիէսայի պահանջքն է դա... (կամաց կամաց կ'ելլէ):

ԱՐԹ.—Էօ՛՛ֆ պէ՛, վայ շունշանորդիներ վայ:

ՌՈՍ.—(Ներս մտնելով) Բայց խնդրեմ ասացէք պիէսան աւարտել է:

ԱՐԹ.—Ծօ տահա հո՞ս ես... (Բարկութեամբ վրան կը վազէ)

Տեսաւանք Ա. վարագոյրը կը ներկայացնէ

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՌՕԶ

ՌՕԶ.— (Առանձին) Նորէն երկար բարակ վիճաբանութիւն մը ունեցայ հօրս հետ... իրեն հասկցուցի որ Ագրիպաս աղան չեմ ուզեր. սաստիկ բարկացաւ, հօրս քովէն ելայ մայրս օծիքէս բռնեց. դեռ տօթթէօր Շաւարշը միտքէն չէ հանած, ինչ ընելս չեմ գիտեր... բայց չէ չըլլա՛ր, չեմ ուզե՛ր, չեմ ուզե՛ր, ոչ Ագրիպասը պիտի ըլլայ իմ ամուսինս, ոչ ալ տօթթէօր Շաւարշը... աւելի լաւ կը համարիմ անծնասպան ըլլալ քան թէ իմ սրտիս չ'ընտրած ճաշակով, ընաւորութեամբ, դաստիարակութեամբ ինծի բոլորովին հակառակ մարդու հետ ամուսնանալ... ինչ մեծ դժբախտութիւններ կրնան ծագել անյարմար ամուսնութիւններէ, ծնողացս օրինակը ահա մէջտեղն է, ամէն օր վէճ, ամէն օր կռիւ, նախատինք իրար չհասկնալ, իրար վիրաւորել, սրտադող, իրար անցում, վերջապէս դժոխք եւ կ'ուզեն զիս ալ նետել այդ դժոխքին մէջ... չէ, չէ չպիտի մոռնամ... իմ երաղս, իմ իտէայս է, ամուսնութիւն մը փոխադարձ սիրոյ եւ հասկացողութեան վրայ հիմնուած իրարու գաղափարակից սրտակից, էականութիւնները թորդութիւն մը, որ տարիները հետզհետէ ամրապնդեն փոխանակ, լուծելու. եւ այս միայն չի բաւեր, այս չէ միայն ըստ իս երջանիկ ամուսնութեան մը ամբողջ դրամագլուխը... նիւթականն ալ պէտք չէ մոռնալ. ես անանկ հիփպոկուան աղջիկներուն պէս ցնորական գաղափարներ չունիմ, կուզեմ որ իմ ամուսինս հոգիի մը եւ մտքի մը հետ խանութ մ'ալ ունենայ, ուսումնական ըլլայ, ազնիւ ըլլայ, բայց նաեւ գործի մարդ ըլլայ. առանց Ագրիպասին նմանելու բարեկիրթ ըլլայ, առանց իմաստակութեան... վերջապէս չի նմանի սա տօթթէօր Շաւարշին պէս զէվզէկներուն... ա՛հ Տիգրանս... ահաւասիկ իտէայիս համապատասխանող միակ ամուսինը... գործունեայ, դրական, խելացի, միեւնոյն ատեն մեծ զարգացումի տէր, ազնիւ զգացումներով բարձր գաղափարներով:

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՌՕԶ — ԳԱՌՆԻԿ

ԳԱՌ.— Բարի լոյս Վարդուհի, մինա՞կ ես...

ՌՕԶ.— Բարեւ մօրեղբայր... ա՛հ ի՞նչ պիտի ըլլայ իմ վիճակս մէկ կողմէն հայրս ոտք կը կոխէ որ Ագրիպաս աղան առնեմ, մայրս տօթթէօր Շաւարշը, իսկ սիրտս ալ կը պնդէ որ Տիգրանը առնեմ... ա՛խ ի՞նչ ընեմ մօրեղբայր դուն ազատէ ինծի այս յուսահատ վիճակէս... բաւական ատեն է Տիգրանէն լուր չունինք. ի՞նչ ըրաւ գործը յաջողցուց, չեմ գիտեր...

ԳԱՌ.— Առ սա նամակը տէ կարդա, աղջիկս...

ՌՕԶ.— (Վրան նայելով) Տիգրանէն է... (կ'սկսի բարձրաձայն կարդալ.)

«Սիրելի Գառնիկ աղա

«Կուգամ այսօր յաղթութիւն աւետելու, վերջապէս երեք տարուան դիւցազնական ջանքերս յաջողութեամբ պսակուեցան. երէկ իմ փառիքիս հասայ պայմանագրութիւն մը «կնքեցի վարպետիս հետ. որով այլեւս փոխանակ իր պաշտօնեան ըլլալու՝ իր ընկերն եմ: Ալ հիմա ճակատաբաց «կրնամ ներկայանալ եւ խնդրել Վարդուհիս ձեռքը, որով «հետեւ կը յուսամ որ ոչ Արթին աղան եւ ոչ ալ տիկին «Եւփիմէն կրնան առարկութիւն մը ընել մեր ամուսնութեան «դէմ, եւ ըսէք իրեն որ երջանկութեան օրը յուսացած էն «աւելի մօտ է»:

— Ա՛հ... վերջապէս:

ԳԱՌ.— Ես քեզի չէի՞ ըսեր կոր սր յոյսդ չի կտրես:

ՌՕԶ.— Բայց հայրս, Ագրիպաս աղան:

ԳԱՌ.— Խօսքը մէջերնիս, կարծեմ թէ գործերը աւրուած են, սնանկանալու վրայ է, եթէ մինչեւ հիմա չէ սնանկացած:

ՌՕԶ.— Ո՛հ ինչ լաւ լուր... է տօթթէօր Շաւարշը:

ԳԱՌ.— Անոր ալ զլուխը փորձանք մը կայ, կարծեմ ասոր վաղը ծակը պիտի երթայ քիչ մըն ալ հոն տեղի հիւանդներուն նայելու:

ՌՕԶ.— Ի՞նչ կ'ըսես մօրեղբայր...

ԳԱՌ.—Հապա՛, սխալ ըէջէթա մը գրեր է, կ'երեւայ քի զարարը իլան մը չափէն աւելի տուեր է, ալլահալէմ մարդը առօք փառօք անդիլի աշխարհ ճամբեր է, դատ բացեր են, բանտարկուի պիտի. սա ո՛ր է հոս տեղը ամօքաթ մը կուգար, միւսիւ Լեւոն է, ի՞նչ է. առ առտու սօխախը ետխայէս բռնեց էրկան բարակ խօսեցաւ:

ՌՕԶ.—Օ՛խ, ուրեմն առ գէլգէկէն ալ ազատեցանք... առ ի՞նչ բարի լուր էր մօրեղբայր:

ՏԵՍԻՒ Գ.

ՆՈՅՆՔ—ՍԻՍԱԿ

ՍԻՍ.—(Մտնելով) Պարոն Գառնիկ, տիար Ագրիպասը անտուկով մը եկեր ձեզ տեսնել կ'ուզէ կոր...

ԳԱՌ.—Թող ներս գայ... (Սխալ դուռ կ'ելլէ, մեկուսի) ծայրը փրթաւ նայինք ի՞նչ է:

ՌՕԶ.—Ես կ'երթամ (դուռ կ'ելլէ):

ՏԵՍԻՒ Գ.

ԳԱՌՆԻԿ ԱՂԱ.—ԱԳՐԻՊԱՍ

(Նսեւեկ սնուկ մը ներս կը բերեն)

ԳԱՌ.—Խե՛ր է Ագրիպաս աղա...

ԱԳՐ.—(Սնուկը բերողներուն) Հոս դրէք սանկ... խեր է բսենք որ խեր ըլլայ Գառնիկ աղա... Արթին աղան ո՛ր է հոս չէ...

ԳԱՌ.—Դուրս ելաւ ի՞նչ պիտի ըսէիր:

ԱԳՐ.—Ես գաթը խօսած եմ իրեն, սա անտուկը ձեզի պահ պիտի տամ քիչ մը ատեն...

ԳԱՌ.—Մէջը ի՞նչ կայ որ...

ԱԳՐ.—Թախըմ մը հին սինէտներ, գործի թուղթեր, ընտանեկան գրութիւններ... գեղ կ'երթամ կոր, կէօջ ըրի, նայեցայ քի առ անտուկը հետս առնեմ զօր պիտի ըլլայ. մէկալ օր Արթին աղային ըսիքի քեզի դրկեմ. բէք աղէկ կ'ըլլայ քսաւ, մենք տեղ ունինք ըսաւ:

ԳԱՌ.—Աղէկ աղէկ հասկցայ (մեկուսի) ասոր տակը բան մը կայ ամմա. կեցիր նայինք. էլպէթտէ օրթան կ'ելլայ... է՛ գործերը նա՛սըլ են Ագրիպաս աղա... իմացայ քի օրթալըիւր քէսատ է եղեր...

ԱԳՐ.—Շատ քէսատ է Գառնիկ աղա, շատ քէսատ... ինչ է նէ ուրիշ ատեն կը խօսինք, հիմա ահէլէ գործ մը ունիմ. ա՛յի կ'ընես... մնաս բարով...

ԳԱՌ.—Գնա՛ զնա՛, գործիդ նայէ... երթաս բարով... (Ագրիպաս կ'ելլէ) մարդուն հիյէթին բէք չհաւնեցայ, մութլախ թօփը նետած է կամ պիտի նետէ... ասոնք ալ մաղազային թուղթերը ըլլալու են (սնուկին եով կ'երբայ). ծօ բալլինքն ալ վրան մոռցեր է, մարդը բիւսբիւթին շաշրմիշ է ըրեր... քանանք նայինք... ծօ՛... բոլորը տետրակներ, թուղթեր... հասկցանք, խանութէն փախցուցեր է... (կը գոցէ) Արթին աղան գար տէ խապար տայինք:

ՏԵՍԻՒ Ե.

ԳԱՌՆԻԿ—ՍԻՍԱԿ—ՇԱԽԱՐՇ

ՍԻՍ.—(Ներս մտնալով) Տօրթլօր Շաւարշ: (դուռ կ'ելլէ)

ԳԱՌ.—Ծօ՛ առ տահա կը պտտի՞ կոր, հաբիսը չէ՞ մտեր:

ՇԱԽ.—Ուժգնութեամբ ներս կը մտնէ եւ Գառնիկ աղան չտեսնալով կ'երբայ քիկնաքսոին վրայ կ'իյնայ) Ա՛հ, այս անգամ հապը կ'լլեցի...

ԳԱՌ.—Ի՞նչ է ան տօրթէօր, րահաթսը՞դ էք ի՞նչ ունիր... քիչ մը թէլաշը կ'երեւար կոր:

ՇԱԽ.—(Մեկուսի) Վա՛յ առանձին չեմ եղեր... բարեւ, ինչպէս էք, աղէ՞կ էք, որպիսութիւննիդ ինչպէ՞ս է... առողջական վիճակնիդ լա՛ւ է, տիկինը ինչպէ՞ս է... օրիորդը ի՞նչպէ՞ս է, Արթին աղան...

ԳԱՌ.—Ամէնքս ալ ողջ առողջ ենք, փառք Աստուծոյ... բայց դուր հիւանդ կ'երեւար կոր... ի՞նչ հապ է որ կ'լլեր էք:

ՇԱԽ.—(Շփոթած) Հա բան... բան չէ... հապ չէ... այսինքն... այո՛ հապ, գլուխս կը ցաւէր կոր տէ անթիբիոնին առի, ես ալ թէեւ ուրիշներուն միշտ հապ տուած եմ, բայց ես չէի կ'լլած երբէք, մանաւանդ ասանկ հապ մը...

ԳԱՌ.—Այո՛, այո՛ կերեւայ կոր...

ՇԱԽ.—Բայց ինչ որ է... խնդիրը այն չէ, արդեօք տիկինը կրնա՞մ վայրկեան մը տեսնալ, շատ կարեւոր է, անհրաժեշտ է...

ԳԱՌ.—Շատ աղէկ երթամ իմաց տամ... (դուռս կելլայ)

ՇԱԽ.—(Առանձին) Այո՛ կլեցին հապը, ո՛ւր տեղէն ալ այդ փորձանքը գլուխս եկաւ բաւական աշխատեցայ որ յանձանքը դեղագործին աշկերտին գլուխը փաթթեմ բայց... չեղաւ եւ վերջապէս զիս դատապարտեցին... այո՛ զիս, տօթէօր Շաւարշ, տը լա փաքիւթէ տը Բարի, էքս էնթէրն տը լօթիթալ տը լա շարիթէ... այսօրուան օրս վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտուած եմ... ձերբակալման հրամանագիրը ելած է արդէն, ոստիկաններն ալ ետեւէս ինկած են, պատուհանէս տեսայ եւ պարտէզին դուռնէն հազիւ կրցայ կծիկը դնել... կառք մը առի եւ շիտակ հոս եկայ, հիմակ նայինք կրնա՞նք հոս քանի մը ժամ խօսակցութեան բռնուիլ տիկին եւ փիմէին հետ... մինչեւ որ ոստիկանները հետքս կորսնցնեն եւ վաղը պէտք է որ մէսաժրերով անպատճառ եւրոպա մեկնիմ, չնչն քանս բուրդ է...

ՏԵՍԻՒ 2.

ՇԱԽԱՐՇ—ԵՒՓԻՄԷ

ԵՒՓ.—Օ՛ տօթէօր դո՛ւք էք... այն աղետալի գիշերէն ի վեր զիրար չտեսանք, արդեօք ո՞րքան վշտացած էք մեզի դէմ, ներողութիւն կը խնդրեմ ամուսնոյս կոշտ վարմունքին համար:

ՇԱԽ.—Չ'արժեք տիկին, ես այդ դէպքին բնաւ կարեւորութիւն չտուի, մոռցած եմ արդէն:

ԵՒՓ.—Որքա՞ն ազնիւ էք... ձեզի այնպէս կը վայել ըսել:

ՇԱԽ.—Հաւատացէք տիկին ես այդ քանը բժիշկի աչքով դիտեցի, ես ձեր ամուսնոյս ըրածին մէջ պարզապէս իր հիւանդութեան՝ այսինքն՝ աքանտիսիթի մէջ զրգուցման նշանը միայն տեսայ եւ ոչ այլ ինչ... մենք բժիշկներս վարժուած ենք այս տեսակ բաներու. իմ ցաւս այն է միայն որ, ձեր սիրելի ամուսնոյն հիւանդութիւնը լաւ մը չբուժած կը մեկնիմ:

ԵՒՓ.—Կը մեկնի՞ր... դէպի ո՞ւր, տէ՛ր Աստուած:

ՇԱԽ.—Եւրոպա՞... Վիէննա բժշկական համաժողով մը պիտի գումարուի մօտերս. ինծի ալ հրաւէր եկաւ Վիրխովի կողմէ, կ'երթամ կոր... եկայ հրաժեշտի ողջոյններս ձեզի մատուցանել:

ՏԵՍԻՒ 1.

ՆՈՅՆԲ—ՍԻՍԱԿ

ՍԻՍ.—(Դող ելած) Տիկին, տօթէօր, ահուկի բան մը... փաստաբան մը, ոստիկաններ, մըխթար մը, ջաւուշներ, դրան մարդեր, վերջապէս վարն են... եկան...

ՇԱԽ.—(Մեկուսի) Վա՛յ, ինծի համար է, օծիքը ձեռք տուինք:

ԵՒՓ.—(Սարսափած) Ոստիկաններ մեր տունը:

ՇԱԽ.—Այո տիկին դող մ'եկաք... գիտեմ խնդիրը... ոստիկանութեան նախարարը քօչերայէ բռնուած է, երեք օրէ ի վեր ինծի լուր կը ղրկէ կոր, ես ալ կը վախնամ չեմ երթար կոր... մահու եւ կենաց խնդիր է եւ չեմ ուզեր եւրոպա երթալէս առաջ մեռնիլ, կ'երեւայ թէ ճարահատած ոստիկան ղրկեր է ետեւէս զիս բռնի տանելու համար, դուք հոգ մի ընէք, միայն ինծի պահուցման տեղ մը քանի մը վայրկեան միայն... (չորս կողմը կը նայի խնայել կը խնդրեմ սնտուկը գործիս կուգայ... (կը բացայ) ներողութիւն կը խնդրեմ տիկին, ցտեսութիւն կը մեճայ մէջը ու կը գոցե՛ք):

ԵՒՓ.—Տէր Աստուած ի՞նչեր կ'ըլլանք կոր... բայց տօթէօր...

ՏԵՍԻՒ Ը.

ՆՈՅՆԲ—ԳԱՌՆԻԿ

ԳԱՌ.—(Մեճելով) Էփթիք, հայտէ շուտով սենեակդ բաշուէ, տուններնիս կոխուեցաւ, խուզարկութիւն պիտի ըլլայ ոստիկանները վեր կելան կոր...

ԵՒՓ.—Ահ, ինչ կ'անցնի կը դառնայ կոր արդեօք, տէր Աստուած, միւսիւ Բասթայն ալ հոս չէ...

ԳԱՌ.—(Հրելով) Գնա՛, զնա՛, կուգան կոր (Եւփ. կերքայ)

ՏԵՍԻՒ Թ.

ԼԵՒՈՆ—ՄՈՒԽԹԱՐ—ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ—ԳԱՏԱՐԱՆԻ

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ—ԵՐԿՈՒ ՈՍՏԻԿԱՆ—ՍԻՍԱԿ—ԳԱՌՆԻԿ

ԼԵՒ.—(Զեռք բուլք մը՝ Գառնիկին) Յանուն օրինաց եւ արդարութեան կը հարցնեմ ձեզ թէ՛ ճերմակեղէնի վա-

հառական Սամաթիացի Ագրիպաս Սաղաթէւեանի վերաբերող
անտուկ մը հոս բերուած է թէ ոչ:

ԳԱՌ.—Սա ըլլալու է... քիչ մը առաջ բերաւ ձգեց...
բայց ի՞նչ կայ որ...

ԼԵԻ.—Ի՞նչ պիտի ըլլայ, Ագրիպաս աղան սնանկացած է
եւ իր տետրակները փախցուցած է, առեւտրական դատա-
րանին վճռին համեմատ, պաշտօն ունինք սոյն տետրակները
գտնել ու կնիքի տակ առնել:

ՏԵՍԻՆ Ժ.

ՆՈՅՆԻ—ԱՐԹԻՆ,

ԱՄԹ.—(Մտնելով) Ի՞նչ է, ի՞նչ կըլլանք կոր... (փաստա-
բան եւ պատճենայք սնուկը կը կնքեն... ոսկիանը ընդհա-
նուրիմ)

ՈՍՏ.—Ո՞վ է այստեղի տանտէրը...

ԱՐԹ.—Ես եմ, ի՞նչ կայ քի...

ՈՍՏ.—Իմացանք որ տօթթէօր Շաւարշ անունով վեց
ամսուան բանտարկուած հայ բժիշկ մը ձեր տունը եկեր
ապաստաներ է, եկանք զայն փնտռել:

ԱՐԹ.—Տօթթօր Շաւարշ մի... էս անիկա շատոնց
վնտեցի աս տեղէն:

ՈՍՏ.—Կը ստէ՛ք էփէնտի, մեր լրտեսները տեսած են ձեր
տունը մտնելը (ոսկիանցներուն) շուտ, տանը ամէն կողմը
ծակը ծուկը խուզարկեցէք, մառանէն սկսեալ մինչեւ վերնա-
ջարկը փնտռեցէք փախստականը եւ եթէ հոս գտնուի ձեզ
ալ միասին ձերբակալել պիտի տամ...

ԱՐԹ.—Ուզածնուդ չափ փնտռեցէք, աղէկ կիտէմ քի
հոս չէ:

ԳԱՌ.—(Կամաց մը Արթինին) Ոոս եղիր, խօսքը մէջերնիս,
քիչ մը առաջ հոս էր, Եւփիմէին հետ կը խօրաթէր կոր...

ԼԵԻ.—Դուք ալ ոստիկան էփէնտի, ըսել է տօթթէօր
Շաւարշը ձերբակալելու պաշտօնը ունիր:

ՈՍՏ.—Այո, վճիռը երէկ ելաւ:

ԼԵԻ.—Գիտեմ, արդէն դատ բացողը ես էի...

ԱՐԹ.—Ճանրմ ալօգաթ էփէնտի, ի՞նչ խնդիր է աս...
տօթթօր Շաւարշը ի՞նչ է ըրեր քի...

ԼԵԻ.—Ի՞նչ պիտի ընէ, սխալ դեղ մը տուաւ, մարդ մը
մեռցուց, դատ բացի, վեց ամիս ծակը նետել տուի:

ԱՐԹ.—Եւ... զաթէն ես կիտէի կոր քի այդ մարդը
աղաւմ այսք խապի մը չէր... մէյմալ մեր կնիքը մեզի փեսայ
պիտի ընէ այդ էշէք հերիքը:

ՈՍՏ.—Ուրեմն Պ. փաստաբան անտուկը տանինք այն-
պէս չէ...

ԱՐԹ.—Ո՛ր կը տանիք կոր Ագրիպաս աղային անտուկը...
ի՞նչ է ատ, մէծիւրլէմիշ էք ըրեր:

ԼԵԻ.—Ագրիպաս աղան թօփ նետեց, երէկ չէ առջի օրը
իլամ ելաւ չիմացա՞ր. թուղթերը հոս փախցուցեր է, եկանք
կը տանինք կոր...

ԱՐԹ.—Վա՛յ Ագրիպաս աղան թօփ նետեց... ծօ շիմտի
չըլտըրըրմ... տահա աս առտու տեսայ ինծի պան մը չըսաւ:

ՈՍՏ.—(Ոսկիանցները կը մտնեն) Ի՞նչ լուր նայինք...

ՄԷԿԸ.—Ամեն կողմ փնտռեցինք մէկը չգտանք...

ՈՍՏ.—Ուրեմն մեր պարտքը կատարած ըլլալու համար
անգամ մըն ալ պէտք է սա անտուկը նայինք:

ԼԵԻ.—Ո՛չ պարոն ոստիկան, այս անտուկը կնքուած է
յանուն օրինաց եւ ըստ բացորոշ տրամադրութեան առեւ-
տրական օրինագրքին 533րդ յօդուածին երկրորդ հատուա-
ծին եւ ըստ առեւտրական դատարանի վճռոյն, ոչ որ եւ ո-
չինչ կրնան խզել այս կնիքը...

ՈՍՏ.—Պարոն, մեր հրամանագիրն ալ բացորոշ է, ուր
որ ալ ըլլայ փնտռել եւ գտնել տօթթէօր Շաւարշը եւ բանտ
տանիլ... ուրեմն թոյլ տուէք մեր պարտքը կատարել եւ
մի ընդգիմանաք:

ԼԵԻ.—Անկարելի է ոստիկան էփէնտի (թուղթը ցուցնե-
լով) հաճեցէք կարդալ եւ պիտի համոզո՞ղիք:

ՈՍՏ.—Դուք այս թուղթը կարդացէք:

ԱՐԹ.—Ախպար ի՞նչ կռիւ կ'ընէք կոր պէ... առէք տա-
րէք սա պէլայը անտուկը, դուրսը բայ ըրէք, իմ տունս ատ-
լիյէ՞ է չէնէ մի զապթիյէ (ոսկիանցները կը մտնեան սնու-
կին, փաստաբանը կ'արգիլէ):

ՈՍՏ.—Պէտք է բանալ, օրէնքը... արդարութիւնը վը-
ճիռը...

ԼԵԻ.—Կեցէ՛ք, այս խնդիրը լուծելուն մէկ օրինական
միջոցը կայ... ըստ օրում այս պարագան նախատեսուած
չէ օրինագրքին մէջ, պէտք է որ անյապաղ խնդիրը են-
թարկենք ստիպողական գործոց դատաւորին, առնենք սըն-
տուկը դատարան տանինք:

ՈՍՏ.—Լաւ կ'ընդունիմ ատիկա (ոստիկաններուն) շուտ, սա սնտուկը վերցուցէք նայիմ:

(Սնտուկը վերցուցած ասենցինք ցակի ցախսակը կ'իյնայ եւ Շաւարե կ'երեւայ բուղբերու եւ սեռակներու մէջ):

ԱՄԵՆՔԸ.—Ա՜հ...

ՇԱԽ.—Երթանք քանի որ պէտք է, վեց ամիս ձեզի հիւր եմ, եթէ բանտին մէջ հիւանդ ունիք ինծի համար գործ չի պակսիր այն ատեն. բժիշկը ամէն տեղ իւր մարդասիրական պարտականութիւնը պէտք է կատարէ, ըլլայ բանտին մէջ ըլլայ պալատներուն մէջ, առ այժմ մնաք բարով տիարք. բանտէն ելլելէս վերջը նորէն կը տեսնուինք... Արթին աղա ինքզինքնիդ լաւ նայեցէք, տուած դեղագիրներս գործածեցէք. եթէ կ'ուզէք որ արանտիսիդնիդ բուժուի...

ԱՐԹ.—Երթաս բարով... երթաս բարով...

ԼԵԻ.—Ասկէ յաջող լուծում կարելի չէր երեւակայել խնդիրը տակէն լուծուեցաւ, կնիքը անեղծ մնաց, օրէնքը յարգուեցաւ վճիռը տեղը գնաց, ոստիկանութիւնն ալ գոհ մնաց, արդարութիւնն ալ... ուրեմն ժողովներ սա տետրակը ներքեւ սնտուկն ալ առնելով երթանք. ալ գործ չունինք հոս (կ'երբան):

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ԱՐԹԻՆ—ԳԱՌՆԻԿ—ԵԻՓԻՄԷ.

ԵԻՓ.—(Մտնելով) Տեսա՞ր մի քու Ագրիպաս աղա՛դ, պատուաւոր վաճառական, բռնապետի տէր, բիացային վրայ անուն հանած, աստուածավախ, 4—5000 ոսկի շտկած, սանկ աղէկ, նանկ խըյախ փեսացուդ... տեսա՞ր հիմա, առ տէ նստէ՛...:

ԱՐԹ.—Է դուն ալ տեսա՞ր մի քու մինչեւ երկինք հանած տօթթօրդ, բաշաներու՝ պէյերու՝ էֆէնտիներու նա-յող, Բարիզէն նոր եկած, Պոլսոյ մէջ մէկ հատիկ բժիշկ, ուսումնական, զարգացած, քաղաքավար, ասոր անոր փորէն քար հանող, կռնակէն շէքեր հանող, հիմայ կրնայ նէ ինքզինքը մահպուստէն հանէ...

ԳԱՌ.—Ինծի նայեցէք, պարապ տեղը իրարու սիրտ մի կուտէք. եղածը եղաւ, հէմ ալ բէք աղէկ եղաւ, ձեզի ասանկ բան մը պէտք էր քի, կուրցած աշուրնիդ քի մը բանայիք, նէ ան քու տօթթօռ Շաւարշդ մարդ էր, նէ ալ քու Ագրիպաս աղա՛դ:

ԱՐԹ.—Ատոնք աղէկ ամմա հիմա ի՞նչ ապուր ուտելու է, օրթատեղը փեսացու չմնաց:

ԳԱՌ.—Աստուած Վարդուկին խամէթը զաթէն տուած է, հոգ մ'ընէք:

ԱՐԹ.—Ատ ի՞նչ խօսք է...

ԳԱՌ.—Շատ չը բըշեր կը հասկնաս... պէլքի այսօր յայտնի կ'ըլլայ:

ՍԻՍ.—Ձեռք բառք մը ներս կը մտնէ) Հիւր մը եկած ձեզ տեսնել կ'ուզէ:

ԳԱՌ.—(Կարդալով) Նիկողոս Պէյագեան...

ԱՐԹ.—Ծո՛, Նիկողոս էֆէնտի... թիւճճարն է, ներս մտցուր ինչո՞ւ եկեր է աճապա, առջի անգամ նէ:

ԵԻՓ.—Նիկողոս էֆէնտին ո՞վ է...

ԱՐԹ.—Ի՞նչ կ'ըսես կոր քա, 20 30,000 ոսկիի տէր է, երեք հատ մանիֆաթուռայի մաղազա ունի, Սթանպուլ, Պէյ Օղլու, Ղալաթիա...

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ՆՈՅՆՔ—ՆԻԿՈՂՈՍ ԱՂՍ.

ԱՐԹ.—Օ՛, հրամմեցէք Նիկողոս էֆէնտի, աս ի՞նչ պատիւ է կ'ընէք կոր մեզի, մենք լայնէն էինք ձեր վիզիթային... էֆթիկ, քեզի բռնէգանթէ ընեմ... Պէյագեան Նիկողոս էֆէնտի, մանիֆաթուռայի թիւճճար, էլպէթ լսած ես...

ԵԻՓ.—Շատ ուրախ եմ էֆէնտին ճաննալուս, թէ եւ լսած եմ բայց տեսնելու պատիւը չէի ունեցած...

ՆԻԿ.—Շնորհակալ եմ տիկին, պատիւը փոխադարձ է:

ԵԻՓ.—Սանկ քանաբէյին վրայ հրամմեցէք, Նիկողոս էֆէնտի:

ԱՐԹ.—Հոս տահա բահաթ կ'ընէ էֆէնտին...

ՆԻԿ.—Խնդրեմ անհանգիստ մի ըլլաք, ես աթոռին վրայ աւելի հանգիստ կ'ընեմ...

ԱՐԹ.—Ի՞նչ կ'ըսէք Նիկողոս էֆ. դուք աթոռին վրայ նստիք նէ մենք ո՛ւր նստինք... չըլլայիք բան է նէ...

ԵԻՓ.—Նիկողոս էֆ. սանկ քանաբէյին վրայ հրամմեցէք, տեսէք աս տեղէն ծովը կ'երեւայ:

ԱՐԹ.—Հոս ֆօթէօյլին վրայ նստեցէք էֆէնտիս, աս թառափէն պիւթիւն Չամհային լեռները կ'երեւայ... (Նիկ. կը նստի):

ԱՐԹ.—(Երկուքը իրենց ֆաթլոսելով) Չըլլար ըսի էֆէնտիս, զահիր կը վայլէ...

ՆԻԿ.—Էյ բէք աղէկ ճանրմ քանի որ այդչափ կը պընդէր կոր (ծօթօյլիկ վրայ կը նստի):

ԱՐԹ.—Հա շէօյլէ...

ԵԻՓ.—Վայ Նիկողոս էֆ. ասանկ հէ... զիս կոտորեցիք, իմ գիտնալս ալափրանկային մէջ կնկան խօսքը մտիկ կ'ըլլուի, ոչ թէ էրիկ մարդունը...

ՆԻԿ.—Իրաւունք ունիք տիկին, ներողութիւն կը խընդրեմ: (Տեղը փոխել կ'ուզէ):

ԱՐԹ.—Ձէ, նայէ ատ չըլլար, քանի քի նստեցար մնալու ես, ետքը խաթընս կը կոտորի հա...

ՆԻԿ.—Էհ, անանկ է նէ ի՞նչ ընենք տիկին, համակերպելու է, ես ձեր խաթընս ալ չեմ կոտորեր, քիչ մըն ալ բանաբէյին վրայ կը նստիմ:

ԱՐԹ.—Հա, նայէ ատոր ըսելիք չունիմ...

ՆԻԿ.—Հիմա Արթին աղա, սա իմ այցելութեանս պատճառը երկու խօսքով բացատրեմ. ես քովս գրագիր մը ունիմ, Տիգրան Կիրկիրեան...

ԱՐԹ.—Հա՛ միւսիւ Տիգրանը... կը ճանչնամ նէ, բէք քիպար երիտասարդ մըն է...

ՆԻԿ.—Հիմայ անիկայ իմ ընկերս եղած է...

ԱՐԹ.—Ի՞նչ կ'ըսես Նիկողոս էֆ... ափէրիմ օղլում, ի՞նչ ալ շուտով առաջ գնաց...

ՆԻԿ.—Այո, շատ շուտով, ան ալ շնորհիւ իր վարք ու բարքին եւ հաւատարմութեանը, զաւկիս պէս կը սիրեմ, մէկ հատիկ չգտնուած տղայ է... ինչ է նէ Արթին աղա, հիմայ քանի որ դուն ալ հաւնած ես, խնդիրը կը դիւրիննայ, ես հիմակ Տիգրանին կողմէն եկած եմ, ձեր աղջիկը Օր. Վարդուհին ամուսնութեան ուզելու, նայեցէք, մտածեցէք, հարցուցէք, փնտռեցէք եւ ինծի պատասխան մը տուէք:

ԱՐԹ.—Աման Նիկողոս էֆ. ի՞նչ կ'ըսես կոր, հարցունելու փնտռելու ի՞նչ պէտք կայ, պատասխանս հա է, հա օղլու հա է... քանրքի դուք մէջն էք, քանրքի ձեզի պէս միւթէպէր թիւճմարի մը օրթախն է եղեր...

ԵԻՓ.—Մի աճապարեր միւսիւ Բասթալ... (խնդալով) կարծեմ թէ Նիկողոս էֆ. միայն հօրը հաւանութիւնը չի բաւեր... այնպէս չէ... այդ ձեր միւսիւ Տիգրանը գործունայ, երիտասարդ, ձեր ընկերը, ասոնք ամենքն ալ աղէկ ըսելիք չունիմ, բայց ուսումնական է, զարգացեալ է, լիզու գիտէ...

ԱՐԹ.—(Եւփմեիկ) Ի՞նչ խալթ կը խառնես կոր քա կնիկ...

ՆԻԿ.—Այո տիկին (2 քուղթ կը հանէ) հաճեցէք այս թուղթերը կարդալ, Տիգրանին տիբլումներն են (մէկն ալ Արթինին տալով) աս ալ ձեզի համար:

ԱՐԹ.—Ես անանկ բաներու պէտք չունիմ, ես տիբլումս չեմ փնտռեր:

ՆԻԿ.—Արթին աղա աս տիբլումս չէ, աս ալ մեր Տիգրանին հետ օրթախութեան քօնթրաթն է:

ԱՐԹ.—Ի՞նչ պէտք կայ էֆէնտիս, ձեր խօսքը հազար թուղթ կ'արժէ, (մէկուսի) տեսա՞ր մի սա թուղթը, հազար տիբլումայի տեղ է...

ԵԻՓ.—(Մէկուսի) Սա թուղթերը հազար հատ քօնթրաթ կ'արժէ...

ՆԻԿ.—Ուրեմն ասանկ (կ'ելլէ) ես կ'երթամ, Արթին աղա դուք քօնթրաթը կարդացէք եւ դուք ալ տիկին վկայականները եւ կարելի եղածին չափ շուտ ինծի պատասխան տուէ՛ք...

ԱՐԹ.—Իմ ճօղապս հա է...

ԵԻՓ.—Իմ պատասխանս ալ այո՛...

ՆԻԿ.—Մնաք բարով...

ԱՐԹ.

ԵԻՓ. { Երթաք բարով, նորէն հրամանեցէք (Նիկ. կ'երթայ)

ՏԵՍԻՍԻ ԺԳ.

ԱՐԹԻՆ—ԵԻՓԻՄԷ—ԳԱՌՆԻԿ

ԱՐԹ.—Իշթէ արատըղըմ կիւվէյի...

ԵԻՓ.—Ահա իմ իտէալ փէսաս...

ԱՐԹ.—Եագընութենէ ելած...

ԵԻՓ.—Ռօպէրթ զօլէնէն վկայուած...

ԱՐԹ.—Նիկողոս էֆէնտիին հետ օրթախ եղած...

ԵԻՓ.—Մարսիոյ առեւտրական վարժարանը մտած...

ԱՐԹ.—(Ակնոց դնելով) Հարուրին 40 շահ...

ԵԻՓ.—Չորս լեզու, հայերէն, տաճկերէն, գաղղիերէն անգղիերէն:

ԱՐԹ.—Ասկէ զատ եագընութան ալ ամսական...

ԵՒՓ.— Հապա ութիւնները... ընագիտութիւն, տարրա-
յուծութիւն, հանքաքանութիւն, պատմութիւն, հոգեբանու-
թիւն, փիլիսոփայութիւն...

ԱՐԹ.— (Այս միջոցին Գառնիկ կը մեմէ, Արթին եւ փիմէին)
Տեսա՞ր մի մարդը:

ԵՒՓ.— Տեսա՞ր մի շնորհքով զարգացեալ երիտասարդը:

ԱՐԹ.— Ի՞նչ փարա կ'ընէ զարգացումը, աս պէտք է աս,
քանիի կ'առնեմ քու ատ տիբլօմադ:

ԵՒՓ.— Ի՞նչ արժէք ունի քու այդ քօնթռաթդ...

ԱՐԹ.— Ինծի նայէ նորէն չսկսինք (թուղբը ցուցնելով)
ես աղջիկս ասոր պիտի տամ...

ԵՒՓ.— Չէ, ես ալ ասոր պիտի տամ...

ԱՐԹ.— Չէ, իմ խօսքս պիտի ըլլայ...

ԵՒՓ.— Չէ, իմ խօսքս...

ԳԱՌ.— (Առաջ գալով) Ի՞նչ կռիւ կ'ընէք կոր պէ, ու-
րախութեան ու խելունիդ փախուցե՞ք, ատ թուղթին տէրն
ալ Տիգրանն է, ատ թուղթին տէրն ալ...

ԱՐԹ.— Ծօ հպ իրաւ. էյ անխրտար կռիւ ընելու ալըշ-
միշ եղած ենք քի, շաշրմիշ ըրինք:

ԳԱՌ.— Ի՞նչ է նէ, ալ հիմա երկուքնիդ ալ մուրատնուդ
հասար. դուն քուկին ըսած մարդդ գտար, ուսումնական
զարգացեալ, դուն ալ քու ուզածդ, թիւճնար, Ռօզն ալ իր
ուզածը, հէմ ուսումնական հէմ գործի մարդ, որով մէկ փե-
սայի տեղ երեք փեսայ կ'ունենար կոր, ձեր երեքին ալ յար-
մար... ինծի նայեցէք, ալ ասկէ վերջը անանկ ալափրանկայի
ալաթուռքայի կռիւներով կեանքերնիդ հառամ մ'ընէք...
Արթին աղա դուն քիչ մը բարակցիր, էփտիկ, դուն ալ քիչ մը
հաստցիր տէ, իրարու հետ ալ սիրով ապրեցէք, հայտէ պագ-
տուեցէք նայիմ, ալ խապահաթներնիդ ափ ըրէք իրարու:

ԱՐԹ.— Եկուր եւ փիմէ...

ԵՒՓ.— Արթին աղաս...

ԳԱՌ.— Հա շէօյլէ... էփթիկը եւ փիմէ Բասթալն ալ Արթին,
հաշտութիւն... փրանքօ-թրքական պատերազմը վերջացաւ:

<< Ազգային գրադարան

NL0375417

Պ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱԳՈՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԶԱՔՄՍՔՃԸԼՍՐ, ԲԻՒ 32

ԵՐՈՒԱՆԴՈՏԵԱՆԻ

ՎԷՊԵՐԸ

1. Ապօրինի Համիս եւ Շերլոփ Հոլմս, 3 հատոր 1911	150
2. Սալինա Հանրմ, 3 հատոր, 1912	150
3. Թաղականին Կնիկը, 1921	130
4. Միջնորդ Տեր Պապան, 1920	130
5. Գասասանական Խորհուրդին առջեւ, 1922	50
6. Մասնիչը, 1920	50
7. Ընկեր Փանչունիի Նամականին	50
8. Միհեի սիրաւեղածները, 1920	25
9. Զաքր Աւրամ, 1920	25
10. Ճեպընթաց Նորածինը, 1920	5

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

11. Տասներկու տարի Պոլսէն դուրս, Բ. Տիպ, 1922	130
12. Յեղափոխութեան Մակաբոյժները, 1920	40
13. Արիւնոս Յիշատակներ, 1920	25
14. Լեւոն Շարեան խմուրը եւ խորհուրդը	5

ՏԱՐԵՑՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԹԵՐԹԵՐԸ

15. Մանանայ, 3 հատոր, 1914	300
16. Իգնատ աղա, 13 թիւ 1919	100
17. Ապուստոս Տարեցոյց, 1912	10
18. Երգիծական Տարեցոյց, 1921 եւ 1922. 2 հատոր	150

ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԵՐԸ

19. Զավալլէն, 1 տար 1909	10
20. Զարեըր Արքիմ Աղա, 3 տար, Բ. Տիպ, 1923	30

ԳԻՆ 30 ՂՐՈՒՇ

61.466